

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Marada annak okáért Jákob csak egyedül és tusakodik vala ő vele egy férfi mindaddig, míg nem meghajnalodnék. Ki mikor látná, hogy Jákobon semmi erőt nem vehet, illeté az ő csipőjének forgócsontját és a Jákob forgócsontja kiiszamodék, mikor a férfi tusakodnék vele. És monda: „Bocsáss el engem, mert a hajnal feljött.“ És monda Jákob: „Nem bocsátlak el téged, míg meg nem áldassz engemet.“ Annak okáért monda neki: „Kicsoda a te neved?“ Felele „Jákob“. És monda az angyal: „Nem csak Jákob lessz ezután a te neved, hanem Izráel, mert ha Isten ellen diadalmas voltál, az emberek ellen is diadalmas lészesz.“ I. Mózes 32, 24—28.

„És ő eltávozék tőlök, mint a mennyire kövel elhajíthatnának és térdre esvén imádkozék, ezt mondván: „Atyám, ha akarod, távoztasd el tőlem e pohárt, mindazáltal ne az én akaratom, hanem a te akaratom legyen!“ Angyal jelenik meg pedig neki az égből, ki őtet bátorítaná. És mivelhogy nagy tusakodásban volna, buzgóságosban imádkozik vala; és az ő veritéke olyan vala, mint a vérnek cseppjei, melyek a földre lehullanak vala.“ Lukács ev. 22, 41—44.

Jákob halálos félelemben és aggodásban vala, mivelhogy bátyja Ézsau 400 fegyveres emberrel jött ellene. És ez az az Ézsau volt, ki egykor így szolt: „*Eljönnek az én atyámnak halálán való keserves napok és akkor megölöm az én öcsémet Jákobot!*“ (I. Mózes 27, 41.) Eme nagy bajában senki más nem segíthetett rajta, csak az egy, élő, igaz Isten. Ámde Isten haragudott Jákobra is, mert megcsalta bátyját, Ézsaut, s Isten gyűlöli a bűnt. Oh, de itt nem volt más menekvés. Azért elvált Jákob az övéitől, s egyedül tölté az éjszakát, s tusakodék Istennel oly erővel, oly hatalommal, hogy nemcsak lelkének, de testének ereje is a legvégső fokig meg volt feszítve és saját testén is az Istennel való tusakodás közepette kiiszamodék. Oly kétségbeesetten ragaszkodott Istenhez, hogy Isten nem távozhatott tőle, míg meg nem hallgatta. „*Nem bocsátlak el téged, míg meg nem áldassz engemet.*“ Végre is Isten önmagát győzte le, s ezt ki is jelentette,

midőn így szólott: „*Isten ellen diadalmas voltál, emberek ellen is diadalmas lész.*“ Elgondolhatjuk, mivel győzte le Jákob az Urat. Kétségkívül az Urnak saját kijelentésével. Ő Istennek minden ígétét előadta és ehhez oly állhatatosan ragaszkodott, hogy Isten, mivel ő igaz Isten, ki szavát megtartja, nem cselekedhetett másként, míg meg nem hallgatta, mert különben nem volna igaz Isten. Így Jákob kiérdemelte ezen dicső nevet: „*Izrael*“, azaz Isten ellen diadalmaskodó. Ebből megtanulhatod óh keresztény, hogyan kell imádkoznod: Istenhez saját ígétével kell közeledned, s ehhez állhatatosan kell ragaszkodnod s ahhoz tartanod magad szüntelen, ha addig tartana is, míg meg nem hajnalodnék. Ugy Isten nem távozik el tőled, míg meg nem hallgat. Ha azonban szent ígéje nélkül közeledsz hozzá, úgy ne is gondolj arra, hogy diadalmaskodhatsz ellene, mert hiszen Isten hatalmasabb, mint te vagy. És ime lásd, mily csodálatos módon diadalmaskodott Jákob. Midőn másnap reggel az ellenséges Ézsau eljött, a dühös oroslán szelid báránnyá változott. Öccsének, Jákobnak, kit meg akart ölni, nyakába borula és síra, s így megtörtént a teljes kiengesztelődés. Jákobnak eme küzdelme előképe a mi Urunk Jézus Krisztus küzdelmének a Getsemáné kertjében.

Épen úgy, mint ahogy Jákob eltávozott az emberektől s egyedül maradt, Jézus is eltávozik az emberektől, el még három legkedvesebb tanítványától is és teljesen magára hagyatva küzdötte végig a nehéz harcot, mely ki volt rá mérve. De nem önbüne volt az, ami rá nehezedett, hanem a *mi* bűnünk, mely őt gyötrötte és aggasztotta. Nem az ő saját, hanem mások, a *mi* hallálfélelmünk és aggodalmunk volt az, mely őt eme kétségbeesett kiáltásra készíté: „*Szomorú az én lelkem mind halálig!*“ A *mi* halálaggodalmunk miatt remegett és csüggedt el, s oly hevesen küzdött a halállal, hogy a véres verejték kiserkedt ereiből s vérének cseppjei a földre lehullanak vala. Ekkor mondatott ki felette az igazságos és szent Istennek ítélete, mely halált és kárhozatot hirdetett rá nézve, mi nem is lehetett másként, mert hiszen a *mi* bűneinket hordozta, mikkor mi halált és kárhozatot érdemelénk. Ezért kellett neki küzdeni és harcolni egész éjen át teljes isteni és emberi erejéből, testének és lelkének minden erejével elannyira, hogy ő maga is szent testén a küzdelem és

hare véres nyomait hordozá. De ő nem rendült és nem ingott meg. Háromszor elaluvának közelben tartózkodó tanítványai a hosszú éjszakán. Ő ébren volt, küzdött, harcolt, imádkozott, míg nem az éjszaka elmúlt. És ő meggyőzte az Atyát a feltétlen megadással párosult teljes engedelmességgel, mellyel ő a halálnak és kárhozatnak ítéletét fogadta, s Ő, ki az életnek Istene, kész vala örökké meghalni és örökre megátkozva lenni — mi értünk. És midőn Ő ekként kiáltozással és könyhullatással, imával és könyörgéssel áldozott Annak, ki őt a halálból kiszabadíthatá, ő is meghallgattaték, hogy Isten tiszteletben tartassék és teljes tökéletes engedelmességet tanusított. Isten örökkévaló Fiának tökéletes engedelmességgel hozott szenvedése — habár csak egy éjszaka tartott is az — az egész emberiség megérdemelt büntetésével felér és így a pohár elmulhatott s az Ur győzedelmesen mehetett gyilkosai serege elé. A teljes kiengesztelődés Isten és ember között vala szenvedésének gyümölcse. Mert miután Isten ítéletének elég tétetett, a halál többé meg nem semisíthető és a sirnak s pokolnak nem vala többé felette hatalma. A biztos győzelemnek tudatával indulhatott immár az Ur mindezek ellen. Dicsőség legyen Istennek mindörökké. Ámen.

Louis Harms után:

Rédei Károly.

Az ágostai hitvallás V. fejezete.

Irta: Hildebrand Keresztély.

A hittérítőknek már a nevükben kifejezetten foglaltatik a hivatásuk. A pap vagy lelkész elnevezés nem tartalmazza oly világosan a hivatást. Talán innen is van, hogy a sokféle teendő közül, mellyel el vagyunk halmozva, sokszor nem tudjuk, hogy mi is a főhivatásunk. Egyházunk tanának, életének, szellemének legelső, alapvető okiratában, az *ágostai hitvallásban*, erre a kérdésre is határozott, világos feleletet találunk. Mindjárt a IV. fejezet után, mely az evang. *hit* lényegéről szól, meg van jelölve az „egyházi hivatal“-nak célja és rendeltetése. „Solchen Glauben zu erlangen, hat Gott das Predigtamt eingesetzt“: Ut hanc fidem consequamur, institutum est ministerium docendi evangelii et porrigendi sacramenta. Mi a főhivatásunk e szerint? *Hivökké tenni hallgatóinkat*. A ki a megigazító hitben áll, az megtért. Azért így is mondhatjuk, hogy a mi főhivatásunk — *megtéríteni hallgatóinkat*.

Ha minden ténykedéstől azt kívánjuk, hogy céltudatos legyen, bizonyára a prédikálástól leginkább kell azt követelnünk. A ki a szószéken áll, annak

igen nagy oka van önnön magát kérdezni: „Dic eur hic“? A felelet csak egy lehet: hitet gerjeszteni, téríteni. Minden prédikációnak ez a célja. Spurgeon tudvalevőleg túlozva ezen igazságot azt mondta: minden prédikáció kell, hogy megtérítsen — legalább *egy* hallgatót s ezen célt el is éri, ha a prédikátor szentül meg van győződve arról, hogy egyet meg fog téríteni. Ezen tulzással szemben mi csak annyit állítunk az Irás alapján hogy Isten igéje sohasem marad hatástalan. A ki az evangéliomot hirdeti, t. i. hogy csak a Krisztus érdeméből s nem a mi cselekedeteink által nyerünk kegyelmes Istent, az beszédével isteni hatást gyakorol a hallgatókra. Ezen hatásról is szól az V. fejezet. Nem a prédikátor gerjeszti a hitet, tehát nem is *akkor*, a midőn ő akarja, hanem Isten adja az evangéliom által a szent lelket, a ki a hitet gerjeszti *ubi et quando visum est Deo* azokban, kik az evangéliomot hallgatják. A prédikátornak főgondja, hogy a hamisítatlan evangéliomot hirdesse és pedig úgy hirdesse, hogy hallgatói megérthessék. Ebben áll a hitet gerjesztő, térítő ténykedése. A legtöbb prédikátor hallgatóit *már hívőknek* tekinti s legfőlebb életüket kifogásolja. Természetes, hogy a ki hívőknek tekinti a nem hívőket az nem fogja már „téríteni“ hallgatóit. Az az orvos, aki egészségesnek tartja páciensét, nem fogja már gyógyítani. A ki ebben a pontban téved, az végzetesen téved. A mely lelkész hívőknek tartja a nem hívőket, halálban tartja illetőleg halálba taszítja hallgatóit. Már pedig ki tudhatja, hogy kicsoda hívő, ha nem az, a ki maga is hívő. Elengedhetetlen kellék tehát, hogy a prédikátor maga is megtért ember legyen. Ha mégis téríteni akarna, noha meg nem tért, egy kerek tornyot igyekszik leírni, s leírása mindig szegletesnek tünteti azt fel. Ha el is tekintünk egészen a közösségi keresztényektől, a kik hangosan követelik, hogy predikációnkban *térítsünk*, hát sohasem tagadhatjuk, hogy ágostai hitvallású lelkészek csak az nevezhető igazán, a ki *hivatva* érzi magát és képes is — térítésre. A ki a Szentírásban honos és az Igét tapasztalatból *életerőnek* ismeri — az, ha hitvallásainkat gondosan olvassa és azoknak az Irással való mélységes egyezését látja, a legőszintébb örömmel veszi észre, hogy a lelkész hivatását illetőleg is csak a bibliai igazságot fejezi ki az ágostai hitvallás ötödik fejezete. Az ilyent nem is a hitvallás szava kötelezi, hanem a bibliai igazság, a melyet hisz és vall — az ágostai hitvallókkal együtt.

A hivatását érző s azt betölteni igyekvő lelkész téríteni akar, azaz oda hatni — hogy hallgatói a megigazító hitet elnyerjék. E célból a Krisztust prédikálja. A Krisztust azonban meg nem érti a hallgató, ha előbb a teremtő Istent nem ismeri és nem tiszteli. Hallomásból minden hallgatónk ismeri a Teremtőt. De Istent ismervén, vajjon tisztelik-e őt avagy hálát adnak-e neki (Róm. 1, 21.)? A Teremtőnek tisztelete a legegzenesebb út a Krisztus megismeréséhez. Ha hallgatóinknak Krisztusismeretét akár megállapítani, akár megszilárdítani akarjuk, a Teremtő ismeretét kell szorgalmasan terjesztenünk. E részben pedig a leggondosabban kell őrizkednünk, hogy ne tüntessük fel a Teremtőt csak *hatalmas* Úrnak. Én már a konfirmációi oktatásnál minden alkalmat megragadok, hogy a teremtő és *megtartó*

hatalmat hangsulyozzam. Az ember nagyon hajlandó az *istenit* a csoda-hatalomban látni. De ez nem Isten-ismeret. A Teremtőt csak akkor ismerjük, ha jóságát érezzük s ezen jóságos Urunknak tulajdonául tudjuk és valljuk magunkat szívvel, szájjal, tettel. A 100. zsoltár egy ilyen Istent ismerőnek lelkületébe enged bepillantást, hasonlóképen Luthernek magyarázó szavai az első hitcikkhez. Az ilyen lelkületből eredő áldozat igazi Ábel-áldozat. Ha testemmel-lelkemmel s minden birtokommal együtt Istennek tulajdonául ismerem magamat, akkor igazán lelki szegény, koldus vagyok, a kinek nincsen sajátja, a ki semmijéről nem mondhatja: ez az enyém. A Teremtőt ismerő ember lelki szegénynyé lesz. S minél közelebb jő az ember Krisztushoz, minél inkább sajátítja el hitben a Krisztus érdemét, annál tökéletesebb és teljesebb lesz lelki szegénysége, a mely éppen azért hit-életünk *alapjának* mondható.

(Folytatása következik.)

Missziói prédikáció.*)

A Lipesei Misszió 1909. évi június 2.-iki közgyűlése alkalmával tartotta:

Heun münchenbergi esperes. — Fordította: **Kovács Zsigmond**.

„Valának pedig némelyek Görögök azok között, akik szoktak vala felmenni, hogy imádkoznának az Innepen. Ezek azért menének Filephez, ki Betsaidából, Galileának városából való vala, és kérék őtet mondván: Uram, Jézust akarnánk látni! Elméne Filep és megmondá Andrásnak, András és Filep együtt megmondák Jézusnak. Jézus pedig felele nékik, mondván: Eljött amaz óra, hogy megdicsőíttessék az embernek Fija.
János 12, 20–23.

Szeretteim az Urban! Aki pünköstöt ünnepelt az ma nem lép idegen földrészre, három nappal ez előtt ott állt a hittérítés forrásánál, ezen óriás nagy, az egész világot átölelő isteni műnek bölcsőjénél. Akkor nagy hirtelenséggel lőn az égből mintegy sebesen zugó szélnek zendülése s a hittérítés hajója kifutott a révből kifeszített vitorlakkal a szent tengeri utra.

És megtörtént a tüzkeresztység Jézus jóslata szerint s az első tanuknak szelleme felébredt, forró szeretet, felsegélő könyörületesség, bátor hit hevité a sziveket.

És ha mi egy vonalat akarunk huzni amaz üdvöt hozó ötvenedik naptól a hittérítésig: nem az a levél lesz-e melyen a pünkösti történetet olvashatjuk, az első levél a hittérítés történetében? Ott olvashatod már a szenvedés kezdetét: az esztelenek gunyja köszönti már fellépténél, úgy hogy nem csodálkozhatasz, ha ma is szuró tövisek jelzik utait s inkább hasonlít a szenvedő „Ecce homo“-hoz, mint egy büszke királylányhoz.

*) Olvasóink köréből többször érkezett hozzánk felszólítás, hogy közöljünk néha egy-egy mintaszerű missziói prédikációt. Ezen kívánságnak akarunk megfelelni a jelen beszéd közlésével, mely a Lipesei Misszió tavalyi közgyűlésének résztvevőire mély hatást gyakorolt s melyet bizonyára ma sem olvas át senki anélkül, hogy a missziószertet szikrája lánggra nem lobbanna szívében.
Szerkesztő.

De látsz ott olyanokat is, akik a győzők csapatát gyararapították és Istennek legyen hála, találsz ilyeneket eleget ma is. A napsugár megtalálta az utat az emberi szívbe és azok akiket eltöltött a vágy három ezren voltak, úgy hogy te biztosan hiheted, a mi munkánk nem hiábavaló az Urban, *övé* lesz az egész földkerekség, egyedül az *övé*, mert Ő az ő szívének vérével áztatta s drága áron vette meg.

Csak az a fő, hogy mi ebből magunkra helyes következtetést tudjunk vonni! Hogy a lutheránus egyház hittérítési hárfájából mind növekedőbb hangon zugjon:

„Uram a te hivednek, Nem kell-e egész szívvel
Határain az egész földnek, Építeni országodat?“

Felejthetetlen előttünk egy haldokló császárnak szava: „Nincs időm nekem elfáradni“. Szabadna-e a kereszténységnek, mely nem halhat meg, mert hivatása élni és hirdetni az Urnak dolgait, elfáradni épen most, mikor érettebb a gabona az aratásra, mint bármikor?

Egy misszióünnepély, mely sem lélekemelő, sem szívhez szóló hangon nem kiáltaná: „Előre a Jézus nevében“ feladatát sohasem oldaná meg. Azért vegyük mindnyájan szívünkre e napnak intő felhívását:

Hittérítő gyülekezet a te buzgóságod tüze ki ne aludjék!

Ezt kívánja: 1. *Az idők jele*, 2. *a világ vágya*, 3. *Isten dicsősége*.

1. Szeretteim! A husvéti zarándokok között voltak néhányan görögök, akik a Jehovának szentélyébe igyekeztek, talán a távoli szigetekről; a pogányságnak üdv után szomjuhozó gyermekei, kik a hamis istenek templom-csarnokában nem találták meg a békességet.

És ime ott Jeruzsálemben minden ajkon egy férfinak neve, aki csudálatos dolgokat cselekszik és hatalmasan prédikál s nem úgy mint az írástudók. Csuda-e ha a mi istenkeresőink az ő közelében kívánnak lenni s hallani óhajtják az ajkáról elhangzó igét. Valóban világtörténelmi nevezetességü pillanat. A hellenek zsengei a mennyek kapujánál állanak és kopogtatnak! Mennyei öröm ömlik el a Megváltónak aggódó lelkén s e szent örömből előtör a szózat: „Eljött amaz óra, hogy megdicsőíttessék az embernek Fija“.

Bár jól látja Ő, hogy a halál sötét napja közeledik, bár jól tudja, hogy mi történik a földbe vetett maggal mielőtt gyümölcsöt hozna, de lélekben látja ama boldog aratást, mely a vérrel áztatott vetésből lesz, látja a messziről jövő népeket, hogy vizet merítsenek az üdvösség kutjából, hallja a zsoltárokat és az üdvözülőknek énekét, mellyel a Szabadítót dicsőítik. A tanítványok azonban nem sejtették ezen órának fontosságát; még nem volt szemük, mely *az idők jeleit* észrevette volna.

Mily könnyü *nekünk* korunk világmozgató nagy eseményeiben olvasni a Mindenhatónak kézírását, mellyel az ő Fiát a Jézust meg akarja dicsőíteni.

Nem volt század, a mikor a kereszténység láthatta volna, amit mi látunk; a hittérítésnek jelvénye *szabad utra* van állítva.

A népeket elválasztó sorompók eltűntek s a magas falak összeomlottak. A termények kölcsönös kicserélése, az érdekek közössége, gőz és vasutak, a találmányoknak és felfedezéseknek Istentől jövő áldásai hidat vernek egyik néptől a másikig, egyik országból a másikba s közel hozzák egymáshoz azt, ami száz évvel ezelőtt elérhetetlen messzeségnek tetszett. Szélesek lesznek a kapuk és a világ ajtói magasak, hogy a dicsőségnek királya bevonulhasson. Isten maga készíti az utat az ő evangéliumának, járható utat készít számára a járhatatlan síkságon keresztül.

És mily figyelemreméltó az a népeket átható belső mozgalom. Sokan közülök olyanok voltak, mint a megholtak és mély álomba merültek. És most egyszerre ez az ébredés a régi tömlőket megrepeszti és a kinzó bilincseket megoldja.

Nem ugy van-e Szeretteim, mintha metsző reggeli szél süvítene végig a földön, milyen reggel napfelkelte előtt fujni szokott?

A XX. század *Indiája* többé már nem az az álmodozó lotuszvirág; figyelmét magára fordítja és keresi a szorongattatások sötétségében a szabadságot? De ki szabadítaná meg Indiát, ha nem a Fiu?

A hinduizmusnak páncéla át van törve; de ha a régi óriás elesik, ki foglalja el helyét? Egy elmosódott, élettelen ugynevezett egyetemes vallás keljen-e új életre, a lelkekre nézve egy csalékony ábránd? Való igaz: a régi összeomlik, változnak az idők, de az új élet, ha valóban igazi népélet akar lenni, nem sarjadhathik magától a romokból; az Urtól lesz az, ki a romok felett is uralkodik. Csak „ahol Jézus Krisztus lett Urrá, lesz minden nap világosabbá“. Mert ő azért jött, hogy életet és üdvösséget adjon.

Avagy az a hely, melyet a pogány népek a napnál keresnek csak a mi nyugati műveltségünknek asztala melletti hely legyen, sok tekintetben megromlott és megmérgezett ételleivel? Nem kell-e nekik inkább helyet foglalniok Isten országában, ahol készen vár reájok a kegyelem?!

Mondjátok meg magatok, Szeretteim, szabad-e ennek a nagy hittérítési időszaknak kicsi, hitszegény nemzedéket és egy kötelességeiről megfeledkezett kereszténységet találni, amely közömbösen nézi, mint buknak el a régi istenek és lépnek ujak helyükbe azon trónusra, mely egyedül Jézust illeti?

Az idők jelei parancsolják: Hittérítő gyülekezet, imádkozz, hogy szeretettednek, buzgóságodnak tüze ki ne aludjék. Eljött amaz óra, hogy megdicsőítessék az embernek Fia. A világ nyitva áll előtte és az ő dicső neve előtt.

2. De vár-e igazán, vár-e kitartással az ő eljövetelére?

Ha igen, ugy ez buzdítani fog bennünket, hogy osszuk meg másokkal is a kenyeret, melyet mi élvezünk és nyujtsuk másnak is a kelyhet, melyben a meg nem érdemlett isteni kegyelem Ádám annyi utóda előtt bennünket részeltetett.

Igen, ha ugy volna, mint ama jövevényeknél Jeruzsálemben! Ők meglankadtak Görögország isteneibe vetett hitükben; se a fejlett művészet, se

népüknek bölcsessége nem tudta már fájdmukat enyhíteni s a halál-félelemtől őket megszabadítani. Márványszép, de óh márványhideg istenképek nem csillapították az örökélet vize után való szomjuságukat. De az mit Jézusról hallottak elég volt, hogy így szólhassanak: „Uram, Jézust akarnánk látni!”

De hol halljuk mi korunkban a pogány világ esdő szózatát: „Adjatok nekünk a ti olajtokból.”

A hittérítésnek munkásai beszélhetnek ma is egy-egy Nikodémusról a ki sóhajtva kérdez az igazi ut után, egy-egy Kornéliusról, ki Jézus szavára figyel és vár, mint száraz föld az üdítő tavaszi esőre. Az élet forrásának mily keresése észlelhető az evangélium vezetése mellett *Koreaban*. Mint hallatszott itt is, ott is a hittérítők felé az esdő szózat: „Jöjjetek és segítetek nekünk!”

Azonban ha most az irgalmas és vigasztaló Isten után való vágyódásnak szava, ha az emberi szívnek egy eledel után való éhsége, melyet e világ minden javaival és örömeivel se adhat, nem is oly hangos és kézzel fogható s nem is nyilatkozik meg oly szivhezszólóan, ha a vakok látszólag oly jól érzik is magukat az ő vakságukban, mint *Ukamba* népe, vagy ha a Jézusról szóló predikációt az indiai városok utcáin a pogány papok gyűlölete és a balga fellázított tömeg lármája elhallgattatja is, vajjon tapasztalható e akkor még némi nyoma a zsoltáriró vágyódásának: „Mikor láthatom az Istennek ábrázatját?” Hol van akkor az emberi léleknek a világosság és örökélet után való vágyódása, mely kívánczik az Istenhez, mint a szarvas a folyóvizekre?

De miért is szólok ily balgatagul? Nincs-e olyan öntudatlan vágyódás is, mely nem ismeri magát és épen azért nem is nyilatkozhatik meg szavakban, de amely azért annál erősebb és mélyebb?

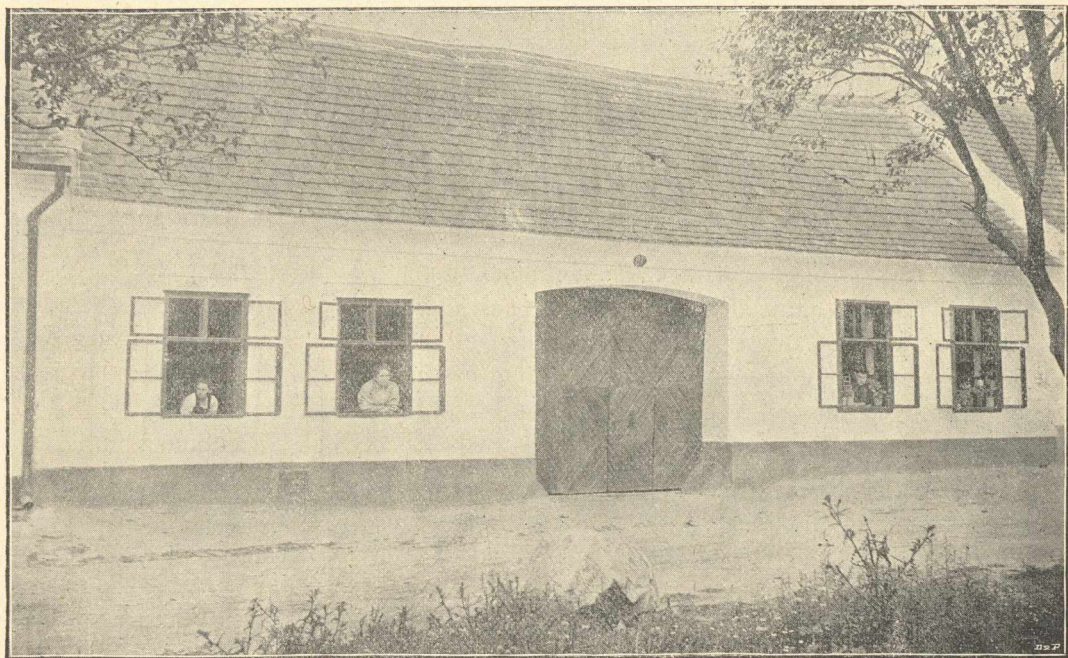
Ha egy Pál fülét a teremtés szívére teszi, úgy „vágyódó sóhajt hall, a meddig csak a csillagok érnek, a természet összes ereiben“, Isten fainak dicső szabadsága után való, önmagát emésztő vágyódást, reményt és sóhajt.

És ha nekünk is van fülünk, mely a népek hangját észreveszi, úgy tapasztalnunk kell, hogy a vágyódás az elveszett paradicsom után még ma sem halt ki. Az emberiség nem feledheti el azt a helyet, hol bölcsője ringott. Mi mást jelent ez mint azt: „Vigyetek minket ahhoz, aki elnémitja a mi honvágyunkat, hadd lássuk Jézust, hogy meggyógyuljunk!”

Vessük csak figyelmünket a pogányság áldozataira, kegyességi és bűnbánati gyakorlataira; habár pusztán torzképek is azok, mégis érthető nyelven beszélnek arról a mély, belső meghasonlásról, mely mint örvény tátong a pogányok lelkében s keresi azt a kiegyenlítést, melyre az emberi tudás nem képes. Ha a három év előtt Allahabadban tartott fürdőünnepély alkalmával 3 millió zarándok sereglett össze, hogy ott a szent folyóban megfürdjék, vagy elhalt barátjainak hamvát szórja abba, hogy számukra így a mennyet biztosítsa, vajjon nem látjuk-e ott a milliók szemében a megigazulás és megváltás után való erős vágyat?

És ha tovább a pogányságnak erkölesi szennyére, a bűnnek undok kitérésére gondolunk, melyek egész otthonosak köztük, mily sátáni rab-ságot látunk ott, mely szabadság után sóhajt s mily szolgaságot a pokol fejedelmének hatalma alatt, mely bilincseinek megtörésére vár.

S milyen visszhangot kelt ez az „Eleison“, a fáradsra kinzott lelkeknek ez a néma és mégis hangos „Eleison“-a a mi szivünkben? Hittérítő gyülekezet, a pogányság vér a te véredből! Te oly gazdagon meg vagy áldva, van Megváltód és az ő világosságában jársz, óh elégítsd ki azt a forró vágyat, mely oly epedve keresi őt!

A modori árvaház.

3. De hol van Filep és András? Hol vannak a vezetők a vakok számára, hol vannak a szeretet karjai, melyek Jézus rendelkezésére állanak és kinyújtják a kezét azok után, kik a bűn fertőjében fetrengenek? Ott ahol van még egy sziv, mely az Üdvözítőért és az ő dicsőségeért dobog.

A két tanítványra amaz idegen férfiaknak kérése sokkal komolyabb és fontosabb volt, semhogy azt egyszerűen felelet nélkül hagyhatták volna. Hiszen arról volt szó, hogy az ő Uruk dicsőíttessék-e a pogányok részéről is. Eleinte talán kételyek merültek fel bennük, mert hiszen az ő saját ajkáról hallották, hogy Ő Izrael elveszett juhaihoz jött. Azért egymásközt testvéries megbeszélés tárgyává tették a dolgot.

S ilyen testvéries, szivből fakadó tanácskozás óhajt jelen évi missziói ünnepélyünk is lenni, Szeretteim! gondolataink kölcsönös kicserélése, mikor Jézus köztünk van.

És ha azok megmondták a Mesternek azt, ami szívüket lelküket elfoglalta, úgy ez reánk nézve is kedves követendő példánykép arra nézve, mint tegye le a kereszténység minden kérdését, baját, gondját, reményét, tehetetlenségét és gyarlóságát a hittérítés urának lábaihoz. Mert ha a: „Kegyes, hívő léleknek (csak) Egyetlen imája, Jut-(ván) trónjához Istennek, Célját nem hibázza: Mit tenne, ha lenne, Hozzád együtt imánk, Ó jóságos Atyánk“.

Imádkozzunk többet! és a Sátánnak várai annál előbb összeomlanak. Imádkozzunk többet és mind több és több munkás lesz az aratáshoz. Imádkozzunk minél többet! és megdicsőíttetik a Jézus neve e világon. És ez alapján véve mégis végső célja minden hittérítési munkának: Az Urnak megdicsőítése az ő gyermekeinek legkisebbjei közt is, a Megváltónak dicsőítése minden országban és minden nyelven napkeltétől napnyugtáig.

Tagadhatatlan, hogy a hittérítés egyuttal a humanizmusnak is legnemesebb és leghatalmasabb munkája és e világnak nincsen semmije, amit mellé állíthatna. De ha megfelelkezniénk arról, hogy az Urból kiáradó világosságnak kell minden embert megvilágosítania, s hogy épen abban rejlik a hittérítés feladata, hogy Krisztust úgy a gyalázat keresztfáján mint husvéti dicsőségében, úgy megváltói szeretetében mint pásztori hűségében az emberek szeme elé állítsa, úgy a világos és egyházát lelkiösmeretében kötelező hittérítői parancsot megvetnök, és az Urnak lelke eltávoznék munkánktól.

Keresztények! Az Ur dicsőségéről van szó! Ha a népek felszerkennek az álomból, kire tekintsenek? Beliálra vagy Krisztusra? A félholdra vagy a napra; a kaabai köre vagy az egyháznak kösziklájára; Mekkára vagy Bethlehemre? Ha a hamis prófétának hívei munkába lépnek, hogy a világot mohamedánná tegyék, ha egy új pogányság van alakulóban, hogy a régít felváltsa, csak azért, hogy a durva forma helyett finomabbat adjon, — avagy akkor aludjunk és pihenjünk-e?

Óh Isten, add az egész kereszténységnek s add különösen nekünk is és a mi lutheránus egyházunknak a te lelked kétszeres erejét, hogy tudjunk küzdeni a te dicsőségédért! Távoztass el minden restséget a mi lelkünkben és add, hogy a mi gyarló munkánkkal is hozzájárulhassunk a cél eléréséhez, hogy mindazon népekről, kik most még setétségben járnak, így szólhassunk: „Akkor felemelék ők szemeiket és nem látának mást csak Jézust!“ Amen.

A modori tót egyház árvaházáról.

Árvaházunk fejlődését a múlt évben egy pár számadattal a legkönynyebben szemléltethetjük. A tőkegyarapodás az 1908. évvel szemben 6,049 K 10 f-t, a tőkékben elhelyezett vagyon 17,760 K 16 f-t tesz ki, a pénztári maradvány 2,744 K 46 f, a berendezés értéke 2,052 K 90 f, s így az árvaház összes vagyona 22,557 K 52 f, múlt évi gyarapodása 7,915 K 51 f. Ez a szép vagyongyarapodás annál örvedetesebb, ha tekintetbe vesszük, hogy az 1908. év első nyolc hónapjában csak 11 árvánk volt, az

utolsó négy hónapban 21, míg 1909 folyamán már 27 árvának adtunk teljes ellátást, úgyhogy az árvák ellátására a kiadás 1795 K 84 f-rel szaporodott. Hála a Mindenhatónak, hogy a kiadás nagyobbodásával nagyobbodtak az adományok is. Az apró adományok 5,944 K 21 f-t tettek ki, 2,633 K 03 f-rel többet, mint az előző évben s ezenkívül 714 K 45 f-t gyűjtöttünk az intézet számára megveendő házra, 237 K 38 f-t pedig az árvák karácsonyfájára. — Egy árva egész évi ellátása 178 K 06 f-be került 11 K 40 f-rel többbe, mint a múlt évben, ami az élelmiszerek óriási mértékben való megdrágulásának tudható be.

A modori árvák az udvaron.

Már ezek a számadatok is eléggé bizonyítják milyen mértékben növekedik árvaházunk iránt az érdeklődés. Árvaházunkról hIVEINK minden alkalommal megemlékeznek. Keresztelések, lakodalmak s temetések alkalmával rendeznek gyűjtéseket. Szokásba jött, hogy lakodalmak alkalmával a vőfélyek a virágcsokrokat az árvaházra adott adománnyal megváltják s ilyen uton három lelkész lakodalmából több mint 400 K-t kaptunk. Temetések alkalmával szintén kezd meghonosodni az a szokás, hogy a ravatalra helyezendő koszorút árvaházunk javára megváltják. Ilyen uton kaptunk pl. egy tanító temetése alkalmából 56 K-t, egy lelkész temetése alkalmából 41 K-t. Minden esetre követésre méltó szokás s az ilyen adománynak sokkal nagyobb jelentősége van, mint bármily szép virágdisznek. Az iskolás gyermekek is rendeznek gyűjtéseket sokszor könnyekig megható módon. Így a turócszentmártoni iskola növendékei saját karácsonyfáikról tettek félre árváink számára

cukorkafélét s azt összerakva küldték el gyönyörű levélke kíséretében árváinknak. Fogadásokból is kaptunk már adományt. Akiknek maguknak nincs annyijuk, hogy tekintélyesebb összeggel segíyezhetnék árvaházunkat, azok gyűjtéseket rendeznek. Így egy holicai özvegyasszony több mint 200 K-t gyűjtött, egy körmöcbányai munkásnő, aki ismerősei között gyűjtött, majdnem börtönnel fizette meg buzgóságát s csak kevesen mult, hogy a hatóság nem büntette meg engedély nélküli gyűjtésért. A pénzen kívül nagyon sokat kapunk terményekben is. Lisztet, főzelékfélét, burgonyát, gyümölcsöt, hust, zsirt, viselt ruhát s ruhakelmét. Csak ezek az adományok teszik lehetővé, hogy a gyermekek ellátása ebben a drágaságban is csak 178 K-ba kerül fejenként. Hogy milyen mértékben kapjuk ezeket az adományokat, arra vonatkozólag csak azt emlitem meg, hogy majdnem az egész éven át nem kellett semmi zsirt sem vennünk s csak a mosóci (Turócm.) egyházból több mint 150 rőf ruhakelmét kaptunk.

Valóban a keresztény szeretet eme munkájánál mindenütt érezzük a Mindenható gondviselését. Az adományok és az árvák számának növekedésével az árvaház körüli munka annyira megszorodott, hogy a lelkész képtelen lett volna annak az elvégzésére. Gondoskodnunk kellett volna tehát egy fizetett munkaerőről, amit nagyon nehezen viselt volna el fiatal intézetünk pénztára. Az Ur itt is segítségünkre volt. Városunkba vezérelte dr. Zoch Iván, nyug. gymnasiumi igazgatót, aki az árvaatyai tisztet ingyen vállalta magára s egész odaadással szentelte magát ügyünknek.

Alig négy éves intézetünk eddig összesen 36 árváról gondoskodott. Természetes hogy a mai helyzetnél meg nem állapodhatunk. A közölt képek mutatják, hogy házunk kicsiny s nem alkalmas több árva elhelyezésére. Azért vagy újat építenünk, vagy nagyobbat vennünk kell. A gyűjtés erre a célra már meg is indult s ha az Isten is úgy akarja, nemsokára meg lesz árváinknak az új otthonuk.

Árvaházunknak nem csak az a nagy jelentősége van, hogy az elhagyott gyermekekről gondoskodik, hanem az a még nagyobb, hogy tótuyelvű hiveinket, kiknél a belmissziói munkásság eddig majdnem teljesen el volt hanyagolva, bevonta a munkálkodó szeretet gyakorlásába. S hogy ez a munka vallásos s hithű népünknel jó talajra talált, bizonyítja árvaházunk eddigi fejlődése.

Zoch Sámuel.

Németországi utazásom.

Irta: **Scholtz Ödön.**

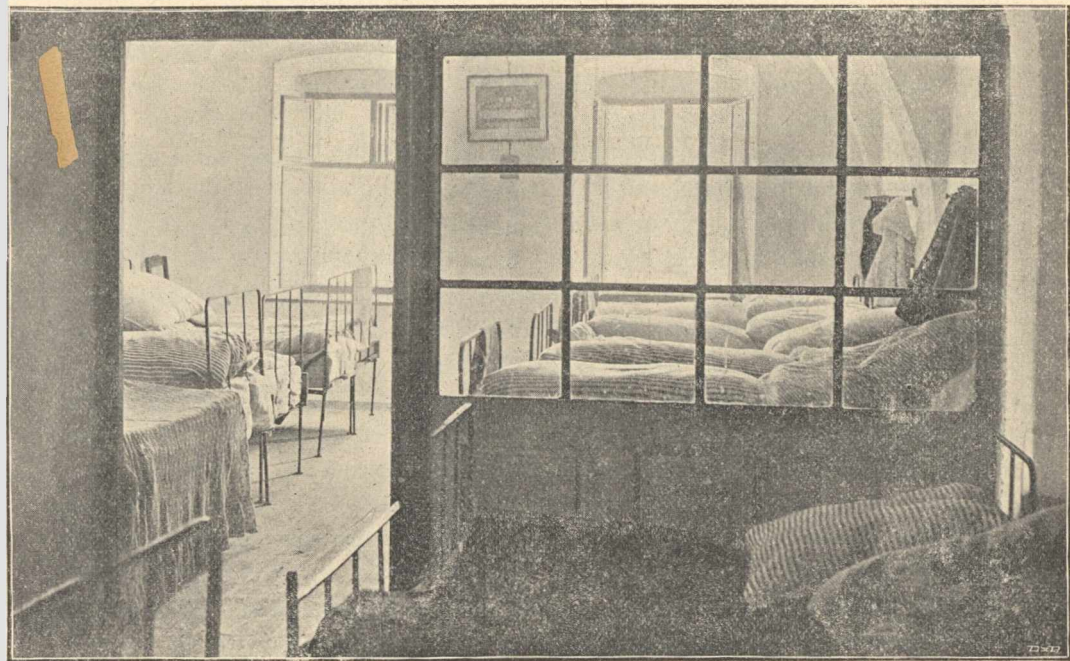
(15. folytatás.)*

Neuendettelsauról és ezen kicsi falu világhírének megalkotójáról Lőhe Vilmosról*) már többször volt szó lapunkban s így maga ezen óriási belmissziói telep s alapítója eléggé ismeretesek olvasóink előtt. Különben sem képzelhető öntudatos lutheránus ember és főképen lelkész, aki Lőhe

*) Képét l. a M. L. X. évf. 1. számában a 19. lapon.

Vilmosnak, egyházunk ezen második Lutherének életével, egyéniségével, klasszikus theol. műveivel s egyházi alkotásaival nem foglalkoznék s azokat nem ismerné. Épen azért nem terjeszkedek most ki Neuendettelsau és Löhe ismertetésére és jellemzésére, hanem leírom az egyházunk ezen klasszikus helyén töltött két napot azon sorrendben, amint azt 1906. október 20. és 21.-én Isten kegyelme megélnem engedte.

Amint a vonat a nürnbergi állomásról kirobogott láttam csak, hogy majdnem kizárólag diakonisszákkal utaztam, kik eleinte kölcsönösen elbeszéltek egymásnak, hogy melyik állomáson s milyen munkamezőn működtek, majd elővették a „Missionsharfe“ c. énekeskönyvet s szebbnél-szebb

Hálószoza a modori árvaházban.

egyházi népdalok éneklésével töltötték az időt, miáltal nemcsak önmaguk épültek, hanem amivel a velük utazó közönséget is építették és gyönyörködtették. Velem szemben azonban egy gyászba öltözött bánatos nő ült, kinek arca mély szomorúságot árult el s ki a remek szép és sokszor oly vigasztaló tartalmu énekeken sem tudott felvidulni. Beszélgetésbe ereszkedtem vele s megkérdeztem, hogy mi járatban utazik Neuendettelsaubába? Ugy látszik, hogy jól esett neki a részvétteljes érdeklődés és elbeszélte, hogy *Vetter****) Konrád, volt uj-guineai hittérítő özvegye. Férje Simbang német-uj-guineai állomáson működött a vadságukról ismeretes pápuák között, ahol *Biró* Lajos, ismertnevü magyar etnográfus is sokszor megfor-

**) Képét l. a M. L. X. évf. 8. számának 182. lapján. Olv. hozzá az u. a. évf. 1., 2. és 3. számában közölt „A neuendettelsaui misszió Uj-Guineában“ c. cikket,

dult náluk s örült, hogy ott a vadonban, távol hazájától, egy művelt családnál barátságos otthont talált. Biró ugyan a misszió s általában a vallás iránt nagy közönyt mutatott s ebben nagyon is különbözött egy ugyanakkor ott tartózkodó istenfélő és kegyes svéd orvostól, de azért a missziómunkát nem zavarta, sőt résztvett az első megtért pápuák keresztelési ünnepélyén is, ami mély hatást gyakorolt reá. Vetter hittérítő utóbb maláriába esett, miért is orvosi tanácsra nejevel s 3 kis gyermekével haza kellett utaznia, de utközben 1906. május 3-án Adelaide előtt a hajón meghalt. Tanunda délausztráliai helységben temettetett el, hol luth. gyülekezet van. Az ottani lelkész, kinek leánya szintén uj-guineai hittérítő neje, édes leányaként fogadta és gondozta a szegény özvegyet s kicsiny árváit. Három hónapot töltött ott, míg elég erőt érzett magában, hogy örökre megváljon férje sirjától. Most Neuendettelsauba utazik a missziói intézetbe, hol jövőjét illetőleg dönteni fognak. S hogy újra itthon van hazájában, legfőbb kérése az Urhoz — hogy gyermekei az igaz uton maradjanak*) . . .

Ezen nő elbeszélésének s könyvelésének, de a hit melegétől átszellemült tekintetének leirhatatlan hatása alatt értünk Wickelsgreuth állomásra, hol át kellett szállnunk, hogy egy főképen Neuendettelsau végett épült igazi „vicinálison“ folytassuk utunkat. A sík vidéken szántóföldek, rétek s kisebb fenyvesek váltakoznak. Amint Neuendettelsauba, mely hely végállomás, megérkeztünk, Vetternét *Deinzer* misszióigazgató neje várta, egy igen barátságos kedves nő, kinek engem is bemutatott, s ki oly szives volt elkalauzolni a „Hospiz“-ba, ahol szállást vettem. Ez a Hospiz egy diakonisszák vezetése alatt álló keresztény elvek szerint vezetett csinos szálloda, hol a Neuendettelsaut látogató sok idegen igen olcsó áron szállást és étkezést nyer s melynek jövedelmét a többi belmissziói intézmények javára fordítják. Amint beléptem, egy az intézetet vezető idős nővér fogadott, s egy szép, erkélyes szobát bocsátott rendelkezésemre, melyért napi 1 márkát fizettem. Hogy milyen mesésen s alig hihetően olcsó ott az ellátás, mutatja az, hogy pld. 3 reggeliért, 1 ebédért s 1 vacsoraért csak 3 márka 5 pfenniget, fürdésért 60 pfenniget számítottak. Két napi ott tartózkodás után számlám mindössze 6 márka 60 pfenniget tett ki. Azonban az olcsóságnál még értékesebb az a rend, tisztaság és csend, mely ebben a joggal békehajléknak nevezhető vendéglőben honol. Nálunk ilyen szállodát, aminő pedig Németországban ma már minden csak valamire való városkában is létezik, sajnos, még elképzelni sem igen tudunk.

Természetes, hogy amint némiképp restauráltam magamat, első utam dr. *Bezzel* rektorhoz, a nagy Löhe mostani**) utódához vezetett. Bár a szombat az ilyen látogatáshoz a legalkalmatlanabb idő, mégis szivesen

*) Ezt egyszer már közöltem a M. L. X. évf. 8. számának 181. s köv. lapjain, de itt az összefüggés kedvéért jónak láttam megismételni.

**) Ez 1906. okt. 20-án volt. Azóta dr. *Bezzel* tavaly a bajor luth. országos egyház konzisztóriumának élére állították. Neuendettelsauban most dr. *Eichhorn* volt erlangen-i városi lelkész az utódja, kit a „Gotteskastenstipendium“ révén az erlangen-i egyetemen járt sok fiatal hazai lelkésztárs is jól ismer.

fogadott s egy jó félóra hosszat igen barátságosan elbeszélgettünk. Bezzel — aki nőtlen — hatalmas, nagytermetű ember, nagy nemesak testre, hanem lélekre is. Bámulatos emlékező tehetsége van. A mi szomorú egyházi viszonyainkat is alaposan ismeri, s péld. a bányakerületben épen akkor történt püspökváltásról s választásról oly tájékozottsággal birt, hogy még a szóban forgott egyének nevét is mind tudta. Mivel még ugy most szombaton este, mint kivált vasárnap igen el volt foglalva, azért csakhamar elbucúztam, de vasárnap estére nagy örömökre meghívott t h e á r a.

Tőle *Haffner* intézeti lelkészhez mentem, ki a diakonisszaintézet és a tanítónőképezde felügyelője s kinek *Wieland* Berta nürnbergi felsőbb leányiskolai főnöknőtől levelet hoztam. Nem volt otthon, de neje és leánya igen szívesen fogadtak s az utóbbi elvezetett a diakonisszaintézetbe, hol atyja tartózkodott. Utunk nagyszámú intézet között vezetett, mint a magdalénium, a hülyék intézete, mely külön templommal bír stb. *Haffner* inspektor kedves, galambösz öreg úr, ki látszólag örült látogatásomnak. Mivel nemsokára vesperre (a szokásos szombat esti könyörgésre) kellett menni, azért most nem tekintettem meg az óriási diakonisszaházat, hanem élvezettel hallgattam amint ilyen öreg úrnál ritka eleve séggel elbeszélt egyet s mást az intézeti élet fény- és árnyoldalairól. Nemrégén ugymond X. városba kértek nővért. Kaptak is, de a liberális városi atyák megütköztek rajta, hogy a nővér erős egyházi szellemben működik s kimondták, hogy a nővér működjék világi szellemben, mert ha nem, ugy *Fröbel*-féle óvónővel helyettesítik, s evégett meg gondolási időt adtak neki. Természetes, hogy a rektor rögtön visszahívta a nővért, mivel ezen kérdésben nincsen szükség meg gondolási időre. Annál örvedetesebb — mondá — hogy Nürnbergben, ezen szintén liberális városban a Neuendettelsau által létesített s diakonissza tanítónők által vezetett felsőbb leányiskola épen szigorú keresztény szellemével olyan hódítást tett, hogy 4 évi fennállása alatt már több mint 400 növendéke van. Most ott is volt egy kis kellemetlenségünk, mivel a nővéreknek meg tiltották az épen e napokban bezárult kiállítás megtekintését, hol mindenféle szemérmetlen szórakozással gondoskodtak a tömeges látogatásról. Emiatt egyes lapok élesen kikeltek az intézet ellen, amire azonban nem is válaszoltak. S erre nem is volt szükség, mivel a szülők és gyermekek megható szeretettel ragaszkodnak a nővérekhez, kik épen azzal imponálnak, *hogy nagy és nehéz munkájuk mellett le is tudnak mondani mindenről, ami az Úr előtt nem kedves.*

Este 6-órákor vesperre mentünk a csinos intézeti templomba. A templom előtt már nagy sokaság állt s többekkel beszédbe bocsátkoztam. Igy egy fiatal péklegénytől megkérdeztem, hogyan eresztheti el ilyenkor gazdája a templomba, mikor másnapra még bizonyára igen sok teendő lesz az üzletben „Ó kérem — mondá — mi a szombat esti istentiszteletig mindennel elkészülünk s most hétfőn reggelig nem dolgozunk. A mesterem is itt van egész családjával a templomban és soha sem mulasztjuk el ezt az istentiszteletet.“ Ezzel a templomba léptünk, hol egy 18—20 éves diakonisszanövendék, amint észrevette, hogy idegen vagyok és nincsen énekeskönyvem,

rögtön átnyújtotta a saját egybekötött uj-szövetségét és énekeskönyvét, melynek első tiszta lapján ezen szavak álltak: „Ich will mich mit dem Herrn verloben in Ewigkeit.“ A Lóhe által bevezetett és Neuendettelsau egyik kiváló sajátosságát képező liturgikus istentisztelet volt, mely a lelkész és gyülekezet közötti párbeszédből s a nővérekből alkotott kar s a gyülekezet között váltakozó énekekből állt. A templom zsúfolásig tömve volt s könnyeim az egész istentisztelet alatt fel nem száradtak a meghatottságtól.

Istentisztelet után a „Hospiz“-ban vacsoráltam, hol kivülem még egy *Rosenbauer* nevű öreg lelkész és 7 nő ült a kis étterem közös asztalánál. Az asztali imát s vacsora után az esti könyörgést *Rosenbauer* tartotta, kívül $\frac{1}{2}$ 10-ig elbeszélgettünk. Ő még személyesen ismerte Löhét, barátja volt utódjának *Meyernek* s bizalmas viszonyban áll *Bezzellel* s így képzelhető, hogy milyen áldott percek voltak ezek, melyeket együtt töltöttünk.

Másnap reggel igazi vasárnapra ébredtem, olyanra, aminőt még egész életemben nem ünnepeltem! Ugy az intézetben, mint a faluban szünetelt minden munka és mindenki csak az istentiszteletnek élt. A házak, udvarok, utcák ragyogtak a tisztaságtól. 9-kor a szép ujonnan épült falusi templomba mentem istentiszteletre, hová valóságos népvándorlás indult meg; férfiak és nők, ifjak és vének, urak és parasztok, senki sem maradt otthon, aki nem volt beteg. A templom egészen megtelt, de síri csend honolt benne a nagy sokaság dacára, míg a kántor orgonálni kezdett s a gyülekezet hatalmasan rázendített a gyönyörű énekekre. Az istentisztelet megkezdése után már egy lélek sem jött a templomba, mert akkor már az egész falusi gyülekezet együtt volt. Mikor a lelkész az oltár elé lépett az egész gyülekezet felállt s állva maradt a liturgia végéig, mely váltakozó beszéd illetőleg énekből állt a gyülekezet és a lelkész között s melynek végén a lelkész és gyülekezet hangosan együtt mondták el az apostoli hitvallást. Mivel az intézeti templomban már $\frac{1}{2}$ 10-kor kezdődött az istentisztelet s dr. Bezzel rektor predikációját okvetlen hallani akartam, azért el kellett távoznom a falusi templomból, anélkül hogy *Sabel* itteni lelkész predikációját, ki pedig a liturgia után ítélve kiváló szónok lehet, meghallgathattam volna.

Amint a falun végig mentem, olyan volt az, mintha kihalt volna. Egyetlen egy embert sem láttam sem az utcán sem az udvarokon, mert aki nem volt a templomban, az otthon szobájában imádkozott. Végre a belmissziói telepre értem, hol egy diakonus növendékkel (*Bruder*) találkoztam, ki az intézeti templomba ment s így engem is odavezetett. Mikor $\frac{1}{2}$ 10-kor beharangoztak, az már zsúfolásig tömve volt s egy lélek sem jött harangozás után. Az ének itt még sokkal szebb volt mint a falusi templomban ami érthető, ha meggondoljuk, hogy vagy száz diakonissza vezette az éneket. „Herr, öffne meine Herzenstür“ volt az első ének, mely után a liturgia épen olyan volt, mint a falusi templomban. Az „O, Durchbrecher aller Bande“ hatalmas főének után dr. Bezzel lépett a szöszékre, de textust nem olvasott, mivel úgy a vasárnapi epistolát mint az evangéliumot már az oltár előtt, a liturgia keretében olvasta fel, hanem mindjárt belekezdett az epistola (Eféz. 4, 22—28) feletti predikációba. A keresztény ember erős elhatározá-

sáról, hogy levetkezze ama régi élet szerint való ó embert és felöltözze az Isten szerint teremtett új embert, — ez volt körülbelül a hatalmas beszéd felosztása s különösen lesújtó volt annak magyarázata, hogy „aki oroz vala, többé ne orozzon“ (28. v.) Itt főképen azt emelte ki az embert lelkiösmere-
 tében megragadó példákon, *hogy hányszor lopjuk meg önmagunkat, a haszon-
 talanul eltöltött percekkel, órákkal és napokkal s hogy hányszor lopjuk meg
 ilyen módon magát az Istent.* Ilyen hangon predikálhattak hajdan az ószö-
 vetség hatalmas prófétái s bizonyára nem volt a sok száz hallgató között
 egy sem, aki meg nem fogadta volna, hogy ezentúl még fokozottabb mér-
 tékben az Urnak szenteli egész életet s annak minden percét s egész erejét
 és tehetségét.

Az intézeti templomnak minden részében teljes mértékben érvényesül
 a keresztény művészet, minek Löhe oly nagy barátja és szószólója volt. A
 barna fából művésziesen faragott s gazdagon aranyozott oltárt nem kép,
 hanem egy óriási faragott feszület díszíti a megfeszített Üdvözítővel. Az
 oltártól jobbra van a hasonlóan faragott s aranyozott gyönyörű szószék s
 szemben a kórus, de csak harmóniummal, mivel az orgona túlsok helyet
 foglalna el s nem hagyja az éneket kellően érvényesülni. A szép festett
 ablakok varázslatos fényt árasztanak a szentélyre

Istentisztelet után Haffner inspektor a diakonissza intézetbe vezetett,
 hol azonban a főnöknő éppen nem volt otthon. Azért most csak a nagy
 közös éttermet, a tanítónőképző osztálytermeit s a paramentikai intézetet
 néztük meg, hol egyes a kézimunkában kiválóan ügyes nővérek rendelkezés
 az egyházi stílusnak s előírásnak teljesen megfelelő templomi felszereléseket
 (oltár- és szószékterítőket, antependiumokat stb.) himeznek. Ezen intézetet
 szükség esetén bárkinek a legmelegebben ajánlhatom.

Ebéd előtt még *Schattenmann* lelkésznel, az intézetek helyettes rekto-
 ránál tisztelegtem, aki megígérte, hogy este 5-kor ő veszi át vezetésemet s
 aztán — kissé megkésve — ebédre mentem a Hospiz-ba, hol a nagy ét-
 terem hosszú asztalát teljesen körülülték a vendégek.

1 órakor Haffner inspektor ismét értem jött. Mindenek előtt a diako-
 nisszák temetőjét néztük meg. Eleinte az intézet halottait is a falusi temetőbe
 fektették, ahol Löhe is nyugszik, de idővel az intézet fejlődésével ez a
 közbeesett megnagyobbítás dacára is kicsinynek bizonyult, úgy hogy az in-
 tézet halottai s főképen a diakonisszák részére új temetőt nyitottak. Képzelt
 az a példás rend s az a gondos ápolás, mellyel a nővérek temetőjüket
 egy kis paradicsommá változtatták. Szép kápolna is van a temetőben, ahol
 nemcsak a temetési szertartást, hanem időnként istentiszteletet is tartanak,
 az egésznek díszét azonban egy óriási fehér márványkereszt képezi, amely-
 nek árnyékában nyugsznak a halottak a feltámadás reményében s a mely
 mint a győzelem jelvénye oly szent vigaszt önt a temetőbe lépő gyászolók
 bánatos szívébe.

Délután 2 órakor az intézeti templomban *katechizáció* volt, melyet
 ismét dr. Bezzel tartott a felső leányiskola, a női ipariskola (Industrieschule)
 és a tanítónőképző növendékeivel. Természetes, hogy a növendékeken

kivül az intézetek felnőtt lakói is tömegesen látogatták a katechizációt. Bámulatos a növendékek vallási és kivált biblia- és egyháztörténeti ismerete. Haffner említette, hogy dr. Bezzel minden téren zseniális és csaknem utólérhetetetlen, de a katechizálásban a legnagyobb. S valóban így is van. Önkénytelenül a mi theologusainkra gondoltam, kik közül akárhány szegyenkezve bujhatna el ezen leánykák vallásossága és hitismerete mellett. S aztán a mi ev. leánynevelésünkre. *Itt* igazán vallásos nőket s jövődő anyákat nevelnek, de vele összehasonlítva a *mi* evang. leánynevelésünk néha bizony még az evang. jelzöt is alig érdemli meg.

Dr. Bezzel 3 óraker még a Magdaléniumban tartott katechizációt, este 6 óraker pedig az ismét zsufolásig megtelt templomban vespert (esti litániát). S ez így megy vasárnapról vasárnapra, hogy a hétköznapi istentiszteletekről s imaórákról ne is szóljak. Istenem, gondolám, mennyit panaszkodunk és sopánkodunk mi, ha a sátoros ünnepek alkalmával egy-két predikációval többet kell tartanunk, mint rendesen. S hány, nem akarom mondani hogy épen léha, de a bünös kényelmet túlságosan szerető lelkész van, ki ilyenkor — délután, a saját hivatásában ugyis eléggé elfoglalt s az alapos készülésre ennél fogva rá sem érő tanítót küldi a szószékre. Bárha megszégyenítene ez a példa s megtanulnók belőle hivatásunkat önmagunk kimélete nélkül, a legnagyobb önfeláldozással betölteni. — Megemlítem még, hogy reggel *Reiser* lelkész a hülyék intézetében, d. u. 4 óraker pedig *Schattenmann* konrektor a kérdemült diakonisszák részére épült „Feierabend-Haus“ templomában tartott istentiszteletet stb. Összesen 9 látogatott istentisztelet volt ezen egy napon a faluban s az intézetekben.

Neuendettelsauban a belmissziói intézmények mellett külmisziói szeminárium is van, ahol főképen az uj-guineai misszió s az amerikai luth. gyülekezetek részére képeznek ki hittérítőket és buzgó, hitvalláshű lelkészeket. Mivel Neuendettelsaubába érkeztemkor *Deinzer* misszióigazgató neje volt szives a Hospizba elkalauzolni, kötelességemnek tartottam náluk is tiszteletemet tenni, amire legalkalmasabb volt a délutáni katechizáció utáni idő. Mint minden intézet, ugy a misszióház*) is szép kertben fekszik. *Deinzer* igazgató, mikor elmondtam neki, hogy a külmiszió ügyének Magyarországon is igyekszek propagandát csinálni, nemesak barátságosan fogadott, hanem igen szivesen végig is kalauzolt az intézeten, melynek főjellemonása az egyszerűség és tisztaság. De nem sokáig időzhettem ezen igazán barátságos keresztény körben, ahol *Vetter* hittérítő özvegyével is ismét találkoztam, aki örömmel közölte velem, hogy az intézet mindhárom gyermeke neveltetését elvállalta — mert nemsokára egy diakonissza jött értem, kérve, hogy menjek vele a főnöknéhez.

A neuendettelsauai anyaházhoz tartozó 605 diakonissza főnöknője *Stählin* Teréz, a volt nagynevű bajor főegyháztanácsai elnöknek *Stählin* Adolfnak nővére. Ez a kedves, kövér, alacsony, rendkívül művelt és széles látkörű nő, még *Löhe* alatt lépett a diakonissza pályára, ő volt utolsó nagy

*) Képét l. a „M. L.“ X. évf. 1. számának 22. lapján.

betegségében egyik ápolója, ott állt halottas ágyánál, részt vett temetésén s így szent emlékek fűzik úgy a nagy alapítóhoz, mint az intézethez. Bemutkozás után egy nővért adott mellém, aki megmutatta az óriási méretű új felsőbb leányiskolai épületet, melyet ezidén építettek 300,000 márka költséggel, míg a berendezés 40.000 márkába került. A 6 osztály 140 növendéke felhasználva a remek szép őszi időt, a katechizáció után a tanító-nővérek vezetése alatt épen sétálni volt s így mindenüvé zavartalanul betekinthettünk. Az épület széles, világos folyosóival, tágas, barátságos tantermeivel s lakószobáival valóban impozáns és mintaszerű. A folyosó főfalán, a bejáratnál szemben ez a mondás áll: „Nur wenn dein Wissen von dir selber dich befreit, Nenn ich dein Wissen besser als Unwissenheit.“ A tantermekben, lakószobákban, a folyosón mindenütt ott van a művészi faragású feszület, hogy a gyermekek figyelmét mindég Jézusra, hitünk fejedelmére, üdvösségünk egyedüli kútforrására irányítsa.

Visszatérve a látogatóba jött *Georgi* schwäbisch-halli főnöknővel, az óriási diakonisszaházat s kórházat néztük meg, majd Stählin főnöknő vezetése alatt kimentünk a régi falusi temetőbe, Löhe sirjához. Utközben elbeszélte, hogy Löhe, mikor a falusi temető az intézetek folytonos fejlődése miatt már nem volt képes a halottakat befogadni, azt a saját költségén megnagyobbította. Mikor aztán a hozzávásárolt földet a gyülekezetnek ajándékozta, a parasztok azt kérdezték: „Ki fogja azt bekeríteni?“ Erre aztán be is keríttette. Ilyen s hasonló tapasztalatok érlelték meg benne azon végső intézkedését, hogy az intézetek halála után önálló vezetés alá kerüljenek. A temetőbe érve, mélyen meghatva álltunk Löhe sirjánál, melyet egyszerű kőkereszt jelöl ezen felírással: „Ich glaube an die Gemeinschaft der Heiligen, Vergebung der Sünden, Auferstehung des Fleisches und ein ewiges Leben.“ Midőn a hálaimát elvégeztük, hogy Isten ilyen kiváló hit-hőssel ajándékozta meg a XIX. században egyházát, Stählin főnöknő elbeszélte Löhe halálának és temetésének lefolyását. Könybe lábadt szemmel, de azon szent elhatározással távoztunk el sirjától, hogy az általa hirdetett és a gyakorlati életben is képviselt evangéliumi igazsághoz hűek maradunk mindhalálig, s magunk is igyekezni fogunk annak érvényesülése végett mindent megtenni, ami gyenge erőnktől telik. A temető közepén kőfeszület áll, melyet szintén Löhe emeltetett. A keresztről a megfeszített Krisztus, mint a béke és nyugalom kifejezője tekint alá a sirban nyugvókra: „Der grosse Friedefürst unter den Friedlichen.“ A kereszt felállításakor az egész falu s az intézetek összes lakói kivonultak a temetőbe. A „Sei mir gegrüsst“ kezdetű ének ezernyi szívből s ajakról szállt fel ahoz, akit a kereszt jelképez, Löhe pedig oly hatalmas beszédet mondott, hogy emlékezete még mindig rezgésbe hozza a szív érzelemhurjait mindazoknál, akik még élnek a résztvevők közül. Még sok más jeles ember is nyugszik ebben a temetőben, kik vagy az intézet kötelékébe tartoztak, vagy oda jöttek meghalni. Itt vár a feltámadásra Mayer Frigyes lelkész és rektor is, Löhe első utódja.

Hazamenet a szép új falusi templomot tekintettük meg, hol reggel voltam s hol épen most végződött a délutáni istentisztelet. Ezt a templomot

két év előtt építettek román stílusban, 130,000 márka költségen, a régi helyén, melyben Löhe oly hatalmasan hirdette a Krisztusnak egyedülüdvözítő evangéliumát. A templom megtekintése után búcsút vettem Stählin főnöknőtől, ki már eddig is több házba benézett s kinek még több helyen beteglátogatást kellett tennie s a schwäbisch-halli főnöknővel egy diakonissza vezetése mellett a hülyék intézetébe mentünk.

A hitvallású luth. nevelés, tanítónőképzés, diakonisszák, diakónusok és hittérítők kiképzése, a nagy kórházban kifejtett betegápolás és az elbukott leányok megjavításán fáradozó Magdalenium mellett, a szegény szerencsétlen hülyék gondozása képezi Neuendettelsaunak egyik legfőbb belmissziói működési körét. Leirhatatlanul lesújtó az a látvány, melyet az ezen óriási intézetben gondozott 817 gyengeelméjű nyujt a szemlélőnek, kik közül a legelőkelőbb, eg szén királyi és főnemesi házából származók ép oly tehetetlenek, mint a legutolsó koldus gyermeke. De ép oly felemelő az a tudat, hogy 55 diakonissza, 20 diakónus és 40 más segédmunkás, tehát 115 az irgalmas keresztény szeretet szolgálatában álló egyén, lemondva minden kényelemről s elviselve minden vele járó undokságot éjjelnappal szeretettel gondozza az Ur szellemében ezen tehetetlen szegényeket. Sajnos, a rendelkezésemre álló tér nem engedi, hogy az élénk tárult emberi nyomoruság egyes leglesujtóbb képeit, melyek többnyire a szülők kicsapongó bűnös előéletének átkos következményei, külön is ecseteljem, csak azt említem meg, hogy a minket vezető nővérnek, ki a hülyék intézetének főnöknéje, minden beteg részére volt egy-egy azok által megértett szava vagy legalább nyájas tekintete s a legtöbb tehetetlen és csaknem egészen öntudatlan beteg arcán is felcsillámlott egy vékony és csak pillanatnyi örömsugár, amint a főnöknőt látták, hallották, vagy cirogatását érezték... Ime, a szeretet hatalma, a szeretet áldása.*)

Ezalatt 5 óra lett, s így Schattenmann konrektorhoz mentem, aki ezentul a kalauzolást magára vállalta, de nem volt otthon, mert délután váratlanul egy „Medizinalrat“ jött ki azon helyet megvizsgálni, ahova jövőre az új kórházat akarják építeni s így ezzel volt elfoglalva. Neje azonban felnőtt fiát adta mellém, ki először a régi kápolnába vezetett, melyben még Löhe tartotta az intézeti istentiszteleteket s mely most gyógyszerház, míg az épület többi része jómódu önálló éltés nők részére van berendezve, akik vallásos szívüktől indítatva idejönnek életük hátralevő részének eltöltésére.

Aztán a gazdaságot (Oekonomie) néztük meg, mert az intézet jórészt maga látja el magát a gazdasági szükségletekkel. Löhe olyan előrelátó volt, hogy az intézettel szomszédos telkeket nagy területen összevásárolta, miáltal nem csak a most már óriási kiterjedésű intézetek zavartalan fejlesztését biztosította, hanem arról is gondoskodott, hogy az intézetek a

*) Megjegyzem, hogy Neuendettelsaunak ezenkívül még Brückbergben, Himmelskronon és Pölsingenben is van hülyéket gondozó intézete s hogy az említett 817 gondozott között 417, tehát több mint azok fele kedvezményes, sőt ingyenes ellátásban részesül.

legszükségesebb gazdasági cikkeken szükségét ne szenvedjenek, mert tudta hogy a kis falu nem lesz képes az egyre fokozódó szükségletet kielégíteni. A gazdaság diakónusok vezetése alatt áll. Megnéztem az istállókat is, melyekben 5 ló, 36 tehén, sok borju s egyéb háziállat, valamint rengeteg szárnyas volt.*) A nagy veteményes kertet s a földeket a testileg épebb idióták s a Magdalenium lakói művelik meg.

Utóljára ezt tekintettem meg. A fiatal Schattenmann átadta édes atyja üzenetét, mire az ezen intézetet vezető nővér végigkalauzolt az egész nagy épületen. Elmondta, hogy az intézetben jelenleg 41 szerencsétlen romlott leány van, kik a bűn fertőjét megutálva a tisztesség útjára óhajtanak visszatérni. Eleinte egyedül, később ha megmaradnak a javulás útján ketten-hárman laknak egy-egy cellában. Ők mosnak, varrnak, vasalnak az intézetek javára s dolgoznak a gazdaságban, mert a munka a legjobb szer a bűnös gondolatok s azok átkos következménye a bűn ellen. Azonkívül külön tantermekben tanítják is őket s általában mindent megtesznek, hogy tisztességes munkához szokjanak, hogy az intézet elhagyása után megkereshessék életfentartásukhoz a szükséges mindennapi kenyeret. A nővér elbeszélte, hogy az ezen szerencsétlen, züllött teremtésekkel való foglalkozás a diakonissza hivatás egyik legnehezebb és legfelelősségteljesebb ága. Sok bűnt rejtenek a Magdalenium falai, mi gyakran undok betegség, nyomor, engedetlenség, dac, a test és lélek tisztátalansága alakjában jelentkezik. De hála Istennek, az ezen bűnök feletti teljes győzelem sem ritka. Nem egyszer tapasztalják az isteni gondviselés bölcs vezetését, mi azon vigasztaló tudatot erősíti meg bennök, hogy az Ur még mindég öröködik az ő nyája s főképp annak elveszett juhain felett.

6 órákor még egyszer a templomba mentem, hogy a már említett vesperen részt vegyek, aztán pedig 7 órákor dr. Bezzel rektorhoz indultam theára. De bár az esti könyörgés már $\frac{1}{2}$ 7 órákor végződött, még nem találtam otthon. Ellenben ott volt már Rosenbauer lelkész, kit a Hospiz-ból ismerünk és Reiser intézeti lelkész. Bezzel nagynénje, egy leírhatatlan kedvességű éltes lelkészözvegy fogadott. „Alig mertem eljönni — mondám, — hiszen a rektor ur annyi munka után rendkívül fáradt lesz és örülne a pihenésnek“. „Ó, — válaszolá — hiszen ma aránylag még kevés dolga volt s épen abban üdül fel, ha most egy ideig elbeszélgethet barátaival“. Csak $\frac{1}{2}$ 8-kor jött meg, — addig még mindég jöttek hozzá a sekrestyébe tanácsért, jelentésekkel stb. De itthon sem volt még nyugta. Először a „Medizinalrat“ jött az új kórház részére kiszemelt területről felvett jegyzőkönyvvel, majd meg Reiser diakonus, ki a róm. kath. egyház által fenntartott urlsbergi nagy idiótaintézet meglátogatására volt kiküldve, számolt be az ottani fogadtatásról és szerzett tapasztalatairól. Így bizony csak kevés szót válthattunk, bár $\frac{1}{4}$ 11-ig voltunk nála, de felejthetetlen és élvezet volt minden szó, amit ajkáról hallottunk. Valóban, rendkívüli ember . . .

*) Ezen kívül még Jakobsruhe-n van az intézetnek nagy gazdasága 24 lóval és 100 drb szarvasmarhával. A gazdaság idegenforgalomra is be van rendezve s évenként 60–70 egyén nyaral az intézet épületeiben ezen a világ zajától félreeső csendes helyen,

Mikor a vesperre mentem egy neuendettelsaui parasztot megszólítottam, ki mikor beszélgetés közben megtudta, hogy magyar vagyok, elbeszélte, hogy az intézetben is van két magyarországi leányka, kik közül az egyik az ő leányának barátnője s most épen náluk volt. Elbeszéltem ezt Reiser diakónusnak, ki megerősítette az illető paraszt ember állítását. Mindkettő a női ipariskola növendéke. Az egyik *Bodiczky* krajnai lelkész leánya, a másik bizonyos *Berta* Ilona. Reiser rögtön el is hívatta őket a rektor urhoz, de csak az egyik jöhetett el, mert a másik a lábát sértette volt meg s így az ágyat kellett őriznie. Bizony nem ártana, ha leányainkat ide küldhetnők ki egy két esztendőre.

Távozás előtt Bezzel rektor olyan előzékeny volt, hogy mivel nagyon meg voltam hülve, még forró limonádét is készíttetett részemre, mitől reggelre tényleg meggyógyultam. Aztán pedig esti családi könyörgést tartott, melyre az egész háznép, a cseléd is bejött, s melyben megható imával önmagát, az intézeteket, s minket vendégeit is Isten óltalmába ajánlotta. Ezen ima hatása alatt mentünk Reiser diakónus szives kalauzolása mellett a Hospizba.

Reggel már $\frac{1}{2}$ 6-kor keltem, hogy tovább utazzak Augsburgba. Rosenbauer lelkész is felkelt, hogy bucsúzásra még egyszer kezet szorítson velem. Amint kiléptem az utcára, már a nővérek egész serege vonult ki az állomásra, hogy a Neuendettelsauban töltött vasárnap után ismét visszatérjenek működési helyeikre. Bezzel rektor is köztük volt. Ansbachba utazott a bajor missziókonferencia ülésére. A cseléd a vasárnap összegyülemlt postát vitte mellette. Utközben elolvasta a leveleket s azokat, melyek intézkedést igényeltek magával vitte. Egy levelezőlapot küldtem Schmidt pozsonyi kollegának, melyet ő is aláírt, aztán mivel II. osztályon utazott, végleg bucsút vettem tőle. Egy éltes nővérrel utazott, ki — mint mondá — fontos kérdésben jött utbaigazításért, de kivel csak most ér rá az ügyet megbeszélni. Csodálatos ember, bámulatos munkaerővel. Valóságos hitóriás, hitszegény korunkban. Hol volna egyházunk, ha bár kisebb tehetséggel, de mindnyájan ilyen hűséggel teljesítenők kötelességünket.

A vonat elindult s meghatva vettem bucsút Neuendettelsautól, hol ez a két nap többet ért lelkemnek, mint másutt egész eddig töltött életem. Most éreztem csak, mily semmi az, amit eddig munkálkodtam s fogadtam meg, hogy én is minden erőmet, teljes időmet az Urnak és az ő egyházának és csakis annak szentelem.

Ezen elhatározással szivemben utaztam Ansbach, Günsenhausen és Nödlingenen át *Ágostába*.

(Vége következik.)

Irodalom.*)

Az *A. Deichert-sche Verlagsbuchhandlung Nachf.* (Georg Böhme) könyvkiadó cégnél, *Leipzig, Königsstrasse 25/I*, újabban több korszerű és igen aktuális kérdéseket tárgyaló mű jelent meg, melyekre fokozott mértékben felhívjuk olvasóink figyelmét. Ezen művek a következők:

*) Ezen rovatban rendszerint csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

1. **Der historische Jesus, — der mythologische Christus und Jesus der Christ.** Ein kritischer Gang durch die moderne Jesusforschung. Vor K. Dunkmann, Direktor des kgl. Prediger-Seminars in Wittenberg. 96 oldal, ára füzve 1 80 mk.

Ismeretes, hogy a liberális theologusok Jézust minden supranaturális vonástól megfosztva egyszerű történeti alakká degradálták, akiben már csak a modern vallásos individualismus hősét tisztelik. Nem csodálható, ha egyes profán tudósok még ezen is túlméntek s mint legutóbb Drews „Christus-mythe“ c. könyvében Krisztus történeti létezését is tagadóba veszik. Ezen két oldalról jövő támadással szemben védi szerző az egyházi és ujszövetségi traditio Jézusképét. Igen szépen kimutatja az első fejezetben (Der historische Jesus), hogy a liberálisok által felállított Jézusképek csak az ő egyéni gondolatvilágukat tükrözik vissza. A közlött áttekintésből látjuk, hogyan kinlódnak ezen modern theologusok, hogy a saját módjuk szerint s egymásnak folyton ellentmondva, valamely előre felállított theoria alapján megmagyarázzák azon természetfeletti vonásokat, melyeket semmiképen sem lehet Jézus életéből kikapcsolni. A második részben azokkal foglalkozik, akik Jézus történeti létezését egyáltalán tagadóba veszik s azt állítják, hogy a kereszténység egyes egyéneknek (a tanítványoknak) részint zsidó részint pedig nem zsidó talajból fakadt eszméin épült fel. Drews Krisztusmythusával különösen behatóan foglalkozik s aki Drews könyvét nem kívánja elolvasni, az itt teljesen megtalálja gondolatmenetét. A harmadik részben aztán kifejti Dunkmann az ő saját pozitív nézetét a zsidó monotheizmus és a messiási eszme páratlan jelenségéről, s épen így Jézus páratlanul álló egyéniségéről s azon eredményre jut, hogy „az a tudat, mely az utolsó évezredekben leginkább megtermékenyítette az emberiség történetét, az volt, hogy a megfeszített és feltámadott Jézus a Messiás, vagyis, hogy Israel Istene a Jézus Krisztusban a népek Istenévé lett. Ez sem nem filozófiai abstraktió, sem nem pusztá érzelem avagy valamely praktikus ítélet, hanem a ‚kijelentés‘ értelme, egykor Israel számára, aztán a ker. gyülekezet részére“. Sok olvasót kívánunk ezen kiváló és maradandó tudományos értékű könyvnek.

2. **Moderne Predigtideale.** Beiträge zur Theorie der zeitgemässen Predigtweise nach Inhalt und Form von Lic. Alfred Uckeley, Privatdozent der prakt. Theologie. 80 oldal; ára füzve 1 40 márka.

3. **Die moderne Dorfpredigt.** Eine Studie zur Homiletik von Lic. Alfred Uckeley etc. 90 oldal; ára füzve 1 60 márka.

A lelkészi hivatás központját az igehirdetés képezi. Isten igéjének tiszta és hamisítatlan, de amellet korszertü hirdetése a legnagyobb művészet s amellet oly nehéz feladat, mely a lelkész részéről folytonos tanulmányozást s a legkiválóbb igehirdetőkkel és azok igehirdetési módjával való foglalkozást kívánja meg.

A greifswaldi egyetem fiatal docense ezen két műve elsejében először a különböző predikációi típusokat ismerteti, u. m. az „ébresztő“ (Erweckungs-predigt), a szociális vagy közvetlenül praktikus, az apologetikus, a tanító, az ethikai stb. predikálási módot, melyek mindegyikének van jogosultsága, de egyiket sem szabad kizárólag használni, mivel a predikáció célja csak az lehet, hogy az evangéliomba vetett hitet ébressze, fejlessze és terjessze, ami ismét csak úgy érhető el, ha mindég a szövegnek megfelelő predikálási módot választunk, vagyis specializálunk. Aztán kifejti, hogy a predikációnak *gyülekezetszerűnek* kell lennie s rámutat a nagyvárosi, a falusi és az ipari munkásokból álló gyülekezetekben való igehirdetési mód különféleségére. Persze valamennyire nézve elfogadja Walther nézetét, hogy „oly egyszerűen és szemléltetőleg kell beszélni, hogy a gyermekek se távozzanak a templomból üresen“. Igen érdekesen fejtegeti azután, hogy milyen elengedhetetlen a

lelkészre nézve a legalaposabb lélektani tanulmány, mi főképen lelki-ösmeretes lelkipásztorkodás révén valósítható meg, mert csak így válhatnak beszédei igazi *lelkipásztori* prédikációkká. Fontosnak tartja evégett a modern szépirodalommal való foglalkozást is és főképen a bibliai jellemképek tanulmányozását. Az ideális predikáció legyen szerinte tekintettel a gyülekezet sajátosságos viszonyaira, ne legyen unalmas, s hívjuk elkészítésénél segítségül a vallásos népismét és a vallásos pszichológiát. A mű második részében pedig azt fejtegeti, hogy a beszéd legyen *rövid* s az egész istentisztelet idejének legfeljebb $\frac{1}{3}$ -részére terjedjen; legyen továbbá egységes szerkezetű, birjon világosan kifejezett főtétellel stb. Helyteleníti és pedig joggal a verses felosztásokat, a népszerű modornak triviális kifejezések használata általi farszírozását, a nagyevű igehirdetők kopirozását s végül 12 pontban összefoglalja az egészet, mely pontokat minden homiletának könyv nélkül kellene megtanulni.

A második könyvben annak fejtegetését találjuk, milyen legyen a *modern falusi predikáció*, mely kétségen kívül a predikáció legnehezebb válfaja s ezért a legtöbb gondot is igényli, bár rendszerint legjobban el van hanyagolva. Itt főképen azt állítja fel elsőrendű kötelességnek, hogy a lelkész az Írásban való elmélyedésen kívül kiváló gondot fordítson a vallásos népismére és a népszokásokra, mert csak így lesz képes hiveinek vallásos igényeit kielégíteni.

Az ilyen művekkel való folytonos foglalkozás nélkülözhetetlen a komoly és lelkiösmeretes igehirdetőre.

— **Der Konfirmandenunterricht nach Stoffwahl, Charakter und Aufbau.** Von Lic. Joh. Steinbeck, a. o. Prof. d. Theol. i. Greifswald. 126 oldal; ára füzve 2.40 mk.

Evről évre megújul gyülekezeteinkben a konfirmációi oktatás, — de milyen kevés áldás jár többnyire nyomában. Ez onnan van, hogy sokszor csak sablonszerűleg végezzük ezen egyik legfontosabb feladatunkat, megelégszünk vele, ha a gyermekek a konfirmációi „tankönyvet“ jól bevágják, ezek azonban annyira megelégedik a sok tanulást, hogy ennek következtében a konfirmálás után sokszor hátat fordítanak, nemesak a tankönyvnek, hanem az egyháznak is. Épen azért, ha ezen általános bajon segíteni és a konfirmációt úgy az ifjú keresztényekre, mint az egyházra nézve gazdag áldás forrására akarjuk tenni, figyelemmel kell kísérnünk a konfirmációi tanításra vonatkozó irodalmat, mely gyakran igen értékes utmutatást nyújt erre nézve. Ezen szempontból a jelen művet a legjobb lélekkel ajánlhatjuk lelkészeink figyelmébe. Az iskolai vallástanítás tekintetbe vétele után, határozott keresztény egyházi célt állít fel a konfirmációi tanítás részére s ebből a célból vezeti le a tanyanyag kiválasztását és annak tárgyalási módját. A legrészletesebb 3. fejezetben aztán azon főeszméket tárgyalja, melyeket a vallás igazságairól ki kell a konfirmandusok előtt fejtenünk, de mindenütt tért enged a tanító egyéniségének és a helyi viszonyok figyelembe vételének érvényesülésére. Az egész műből kiérzik, hogy szerzője, ki maga is sokáig a gyakorlati lelkészterén működött, szerzett tapasztalatai alapján igyekszik a konfirmációi tanítás fontos kérdésének tisztázásához hozzájárulni s ezzel értékes szolgálatot tett a lelkészi hivatalnak.

— **Hymnologisches Hilfslexikon.** Von Pastor E. Brederék, Breklum. 164 oldal; ára füzve 2.70 mk., kötve 3.50 mk.

A német egyházi énekirodalom végtelen gazdagságu, de épen azért az egyes hymnologusra átnézhetetlen. Mennyi zavart okoz csak pld. a hasonló kezdetű énekek sokasága. Szerző hangyaszorgalommal igyekezett ezen zavarba rendet hozni azért, hogy az énekeket csoportosítva összeállította. Műve a következő fejezetekre oszlik: I. Egyező kezdetű énekek, II. Énekek

megváltoztatott kezdettel. III. Bibliai szövegü énekek és pedig: a) zsoltár-énekek, b) evangéliumi és epistolai énekek, c) egyéb bibliai szakaszokról írott énekek, d) olyan énekek, melyek bibliai szóval kezdődnek. IV. Egyező nevü énekköltők. V. Egyéb hymnologiai közlemények. Pótlás és helyreigazítás. Ez a tartalomjegyzék is mutatja, hogy az egyházi hymnológiával rendszeresen foglalkozók nélkülözhetetlen — és amint tapasztalatból mondhatom — igen megbízható segédkönyvet találnak e műben. S. Ö.

Egyházi Szemle.

Belföld.

— A magyarhoni ágost. hitv. ev. Misszióegyesület idei közgyűlését s a vele kapcsolatos országos misszióünnepélyt nem április végén és május elején a mint tervezve volt, hanem ősszel a bányai egyházkerület közgyűlésének idején fogjuk Budapesten megtartani. Ezen elhalasztás a fővárosi lelkészi kar indokolt kívánságára történt, mely „tekintettel egyrészt a május 1.-én a fővárosban szokásos általános költözködésre és szociálista felvonulásokra, másrészt az ország politikai viszonyaira s a tervbevett képviselőválasztásokra“ tavasszal nem tartja alkalmasnak a közgyűlésnek a fővárosba való összehívását, őszre azonban a legmesszebb menő erkölcsi támogatásáról biztosítja az egyesületet. A misszióegyesület vezetősége annál szívesebben engedett ezen kívánságnak, mivel remélhető, hogy ősszel a bányai egyházkerület közgyűlésére feljövő egyházi és világi kiküldöttek is részt vesznek a missziói ünnepélyen, miáltal annak hatása sokkal szélesebb körre fog kihatni. Már most jelezhetjük, hogy az ünnepélyhez kiváló egyházi szónokok és tudósok közreműködését sikerült megnyerni. Így a magyar prédikációt *Jánossy* Lajos révkomáromi esperes, az ünnepélyen pedig a külmissziói előadást *Pröhle* Károly soproni theol. akad. tanár, a belmissziói előadást pedig, mely itt a főváros különös viszonyaira való tekintettel szintén teljesen indokolt, valószínűleg *Raffay* Sándor budapesti lelkész tartja. — A német istentiszteleten lic. *Schmidt* Károly Jenő pozsonyi lelkész és alesperes prédikál. a missziói ünnepélyen pedig dr. *Walser* Gyula iglói lelkész tart előadást. — A tót istentiszteleten *Janoska* György lipcsei lelkész vállalkozott a prédikáció tartására, míg a tótnyelvű misszióünnepélyen valószínűleg *Hlavács* Milán mosóci lelkész lesz az előadó. Mind ezen istentiszteleteken és missziói ünnepélyeken kívül még az Uránia tudományos színházban két estén át megfelelő előadás kíséretében vetített képekben is be szándékoznak mutatni a Lipcsei Misszió keletindiai és keletafrikai működését az érdeklődőknek, mihez már az Uránia elnökének, nagyméltósága Molnár Viktor államtitkár urnak szives beleegyezését birjuk. — Örömmel jelenthető, hogy az egyesület tagjainak száma is, bár lassan, de folytonosan emelkedik, így legujabban belépett alapító tagnak 100 korona befizetési kötelezettséggel a *gálosi* (Mosonmegye) nőegylet; rendes tagnak Bodnár Gyula bukóci (Nyitramegye) lelkész, Isó Vince győri lelkész; pártoló tagnak Babinszky János penცი hitsoros. — Hogy a bevételek az új évben is milyen szépen folynak be, azt mutatja az első évnegyedről lapunk végén közölt kimutatás, mely már eddig is 1042 K 72 fillért tüntet fel. Kérjük az egyesület tagjait, hogy tagsági díjaikat, a lelkész urakat pedig, hogy az offertoriumokat és gyűjtéseket minél előbb küldjék be az egyesület pénztárába. Igen kívánatos volna az is, hogy mindazon gyülekezetekben, ahol ez vizkeresztkor nem történt, a pünkösdi ünnepek alatt, talán pünkösdi hétfőjén

tartassék a hittérítés ügyét ismertető s az iránt szeretetet és lelkesedést ébresztő missziói istentisztelet.

„Egy pánszláv pap elítélése.“ Az „Az Ujság“ f. évi március hó 5-iki számában olvassuk a következő tudósítást: „Az ágostai hitv. evangélikus egyház egyetemes törvényszéke tegnap ítélkezett Csaplovics János antalfalvi lelkész felett, a kinek pánszláv üzelmeiről igen sok szó esett. Csaplovicsot azzal vádolták, hogy a szószékről pánszláv eszméket hirdetett. A dolgot végre is megsokalta Csaplovics felettes egyházi hatósága és vizsgálatot indított ellene. A vizsgálat annyi kompromittáló adatot gyűjtött össze a magyarelleses papról, hogy azok alapján a kerületi esperesség felfüggesztette állásától. A fegyelmi vizsgálat befejezte után az esperesség ült rajta törvényt és hivatalvesztésre ítélte Csaplovics Jánost. Az ügy felebezés utján az egyházkerületi törvényszékhez került. Ez újból kihallgatta a tanukat, átvizsgálta a pör egész anyagát és minthogy a vádat alaposan bizonyítani nem lehetett, a beszolgáltattott bizonyítékok pedig nem nyújtottak elég alapot a hivataltól való megfosztásra, a törvényszék megváltoztatta az elsőbíróóság ítéletét és Csaplovicsot csupán ezer korona pénzbírságra és a pör csaknem háromezer koronára rugó költségeinek viselésére ítélte el. Ezt az ítéletet is megfelebbezték és tegnap tárgyalta az ügyet az ágostai evangélikus egyház egyetemes törvényszéke Prónay Dezső báró elnöklésével. Az ügyet Csipkay Károly közigazgatási bíró, a törvényszék előadója referálta. A vád és védelem meghallgatása és bizonyítékok előterjesztése után a legfőbb egyházi törvényszék jóváhagyta a másodbíróóság ítéletét. Az ítélet megokolásában kimondta az egyetemes törvényszék, hogy azért volt kénytelen ilyen enyhe ítéletet mondani, mert a Csaplovics János ellen felhozott vádak nem voltak kellőképen bizonyíthatók és csak mulasztásokat lehetett megállapítani. Az ítélet jogerős.“ — Közöljük ezen tudósítást, mivel a nyert információk alapján mi is ismételten szóvá tettük ezt a szomorú ügyet, melynek egy virágzó gyülekezet belbékéje esett áldozatul s minek következtében néhány száz hívőnk hagyta el egyházát és őseitől örökölt hitét. A mit a helyzet ismerői velünk közöltek, azt most az egyetemes törvényszék is kénytelen volt ítéletileg kimondani, hogy „a lelkész ellen felhozott vádak nem voltak kellőképen bizonyíthatók és csak mulasztásokat lehetett megállapítani.“ Csak azt nem értjük, hogyan lehetett ennek dacára a lelkészt mégis 1000 korona bírságra és csaknem 3000 korona költség viselésére elítélni? Nézetünk szerint azt kellett volna kikutatni és sujtani, aki a „csak felhozott, de kellőképen nem bizonyítható vádak“ alapján ilyen válságos helyzetbe sodorta az antalfalvai gyülekezetet. — Intő példa ez az eset arra nézve is, hogy mennyire óvatosnak kell lennünk a lelkész választási szabályrendeletek megalkotásánál, mert ha csakugyan törvényerőre emelkednék az az egyházunk elvével homlokegyenest ellenkező pokoli terv, hogy az egyházkerületi elnökségnek „csak felhozott, de kellőképen nem bizonyítható vádak“ következtében kialakult egyéni nézete, tehát pusztán gyanúsítás alapján is jogában áll valakit a jelölésből kizárni, úgy elképzelhetjük, minő kiszámíthatatlan bonyodalmak fognának ebből származni. Nem mondunk nagyot, ha azt állítjuk, hogy ez volna egyházunkra nézve a vég kezdete.

— **A mramoráki lelkészválasztás.** A bánsági egyházmegyében fekvő mramoráki virágzó gyülekezetben már m. é. augusztus 22-én 166 szavazattal 2 ellen megválasztották *Wallrabenstein* Jakab újbanovcei lelkészt, lapunk kiváló munkatársát lelkésszé. A választást *egy* gyülekezeti tag megtámadta állítólag azon érvek alapján, hogy 1. az illető nem jelentkezett próbaszónoklatra, 2. pángermán, 3. pietista. E három felhozott de nem bizonyított vád elegendő, hogy ez a nagy és virágzó gyülekezet mindedig

rendes lelkipásztor nélkül legyen. A tanukihallgatás már m. évi október hó 26-án meg volt, de bár egyetlenegy tanu sem tudott a vádlott ellen bizonyítani s a választási eljárás is teljesen szabályszerű volt, az ügyet még mindig nem intézték el. Most csak azt említjük meg, hogy Mramorák ugyanabban az esperességben fekszik, mint Antalfalva s felhívjuk ezen hallatlan lassúságu eljárásra olyan esetben, mikor egy gyülekezet lelkigondozásáról s egy lelkész megtámadott jóhírnevének rehabilitációjáról van szó, az egyházkerületi elnökség figyelmét.

— **A dunántuli egyházkerület ének- és zenepártoló egyesülete** mult évi közgyűlésén elhatározta, hogy a reformáció 400 éves évfordulójának emlékét az egyházi ének- és zene körébe eső s az egyház ünnepélyéhez méltó alkotásokkal üli meg. E célból a különböző helyeken rendezendő vallásos ünnepélyek jövedelméből és egyéb adományokból jubileumi alapot létesít. Az egyesület vezetői *Stettner Gyula* egyházi elnök és *Kapi Gyula* főtitkár most körlevélben hívják fel a gyülekezeteket, hogy az egyesület nemes törekvését tegyék magukévá s az alap gyarapítására szánt adományokat vagy offertóriumokat küldjék az egyesület pénztárosához *Zábrák Dénes* lelkészhez Sopronba. Kivánjuk, hogy ezen felhívás nemcsak a dunántuli egyházkerületben, hanem egész egyetemes egyházunkban is lelkes viszhangra találjon.

— **Az országos gyermekszanatórium egyesület** azon megkereséssel fordult egyházunkhoz, hogy husvét vasárnapján rendezzünk részére minden gyülekezetben templomi gyűjtést. Teljesen osztjuk *Gyurácz Ferenc* püspök azon nézetét, melyet az ezen megkeresést közlő leiratában kifejt, hogy „a feladat, melyet ezen egyesület maga elé kitűzött tiszteletet parancsol. A nyomorúságban sinylődő, a kellő ápolást, gondozást nélkülöző elhagyott zsenge gyermekek megmentése a társadalom és a nemzeti ügy érdekében itt a nemes cél. Ennek pártolására hiv maga az evangélium, áldozatra buzdít az emberszeretet“. De midőn ezt teljes mértékben elismerjük s az ügynek társadalmi uton való felkarolását mi is a legmelegebben kívánjuk, nem helyeselhetjük azt, hogy erre a célra valamely vásár- vagy ünnepnapon egyházi gyűjtés vagy templomi offertórium rendeztessék. A templomi gyűjtések és offertóriumok kizárólag csak egyházi természetűek lehetnek s már ugyis van belőlük annyi, hogy minden nagyobb ünnepre és kiemelkedőbb vasárnapra el vagyunk vele látva. Ha most még ilyen profán célokra is rendeznének egyházi gyűjtéseket, úgy ezzel egyrészt az egyházi célu offertóriumokat rövidítenők meg, másrészt a hiveket is távol tartanók a templomtól, akik már most is sokalják a sok gyűjtést és offertóriumot. Maradjon a templom csak az egyházi célok szolgálatában és segélyezzük a profán jótékonytságot, mint eddig is tettük, társadalmi uton.

— **A Bethlen Gábor Kör**, a budapesti egyetemek és főiskolák protestáns hallgatóinak ezen nagyra hivatott egyesülete megérdemli a protestáns körök rokonszenvét és támogatását. Mi is többször felszólaltunk már ezen egyesület érdekében s azért az bizonyára egy-egy jóindulatu figyelmeztetést is elfogad tőlünk. A böjti időszak reánk protestáns keresztényekre is a csendes magába szállás ideje, amelyben a hívő keresztény nagypéntek méltó ünneplésére készül elő és lehetőleg elfordul e világtól és annak minden hiu gyönyörétől. Épen azért bántólag hatott a hívő protestáns egyházi körökre, hogy a Bethlen Gábor Kör március 10.-én, tehát a böjti időszak közepén magas színvonalu Bethlen-estélyét „tánccal zárta be Kiss Jancsi muzsikája mellett“. Mi korántsem ítéljük el az ifjuság jókedvüségét, hiszen az öröm is erény ha a Jézus szelleme hatja át. Azonban gondoljon a Bethlen Gábor Kör ifjusága Bethlen Gábornak igaz, mély vallásosságtól áthatott életére, vajjon el tudná-e ezt a nagy bibliaolvasót úgy képzelní,

hogy ő az egyházi év böjti szakában „táncolt volna Kiss Jancsi muzsikája mellett“. Ugye hogy ezt abszurdum még csak elgondolni is, de éppen azért abszurdum az is, ha Bethlen Gábor emléké tánemulatsággal ünnepeljük a böjti időben. Mindennek megvan a maga helye és ideje és ha már a főváros léha köreiben sokan túl is teszik magukat a századok által megszentelt egyházi szokásokon, éppen az ilyen egyházi célból létesült egyesületeknek, minő a Bethlen Gábor Kör, volna hivatásuk, hogy e világgal és annak csábításaival szemben erősek legyenek. Csak azt tesszük még hozzá, hogy ezen jóindulatu figyelmeztetésünk másoknak is szól.

— **A pinkafői árvaház** szépen fejlődik. Jelenleg már 13 árva lel benne gondozást. Legközelebb külön cikkben emlékszünk majd meg egyházunk ezen legujabb szeretetintézményéről is.

— **Szepesmerény.** 1909. nov. 7-én itt is megalakult az evang. nők és hajadonok egyesülete, mely a) a templom és oltár díszítését, b) bibliák, és imádságos könyvek terjesztése által a gyülekezet vallás-erkölcsi életének emelését és gyülekezeti könyvtár létesítését, c) szegény gyülekezetek és a misszió segélyezését és d) általában az egyházas érzület s a keresztény szeretetmunkásság ápolását tűzte ki feladatául. Az együletnek eddig 1 alapító, 63 rendes és 3 kültagja van s bevétele már az első csonka évben 95 K volt. Ezenkívül az egyesület körében külön gyűjtést is rendeztek egy oltárterítő beszerzésére, mi 76 K-t eredményezett, ugy hogy egy előbbi gyűjtéssel együtt erre a célra most már 211 K áll rendelkezésre. Ugyazintén megvetették 36 jól kiválasztott könyvvel a gyülekezeti könyvtár alapját, mihez az egyület 10 K, a presbyterium pedig 40 K-val járult.

— **Katholikus papok áttérése az evang. egyházba** nálunk is egyre szaporodik. Így a soproni theol. akadémián nemrég egy *Pivetic* Fülöp nevű volt róm. kath. lelkész tette le az előirt szak- és papi vizsgát, míg a pozsonyi akadémián egy *Rauschenberger* Angelikus nevű volt iloki, szerémszegeyi r. k. áldozár tanult s áll ugyanezen vizsga előtt. Mindkettőt április 2-án *Scholtz* Gusztáv püspök fogja lelkésszé szentelni a budai evang. templomban. Mindakettő horvátországi illetőségű, hol rövid pár év alatt most már 5 róm. kath. lelkész lett evangélikussá s legalább ugyanennyi tért át a ref. egyházba. Biztos jele ez annak a nagy érdeklődésnek és vonzódásnak, mely most Horvátszlavonországokban az evangélium iránt általában nyilvánul s előjele annak az evangéliumi mozgalomnak, mely az ottani evang. egyház önállósítása után bizonyára nagy mérvet fog ott öltetni.

— **Manninger György** borostyánkői (Vasmegye) lelkész márc. 16-án csak néhány napi betegeskedés után meghalt. Az elhunyt fáradhatatlan lelkipásztor volt. Március 10-én prédikált utóljára, már *tüdőgyulladás*sal, mely csakhamar kioltotta földi életét. Halálát érezte s ismételten meghagyta, hogy I. Kor. 15, 56—57 felett prédikáljanak koporsója felett, ami meg is történt. Temetése március 18-án volt nagy részvét mellett. Lapunk is egy buzgó barátot veszített benne. R. i. p.

— **Imaközösség.** A lapunk mult számában imaközösségbe lépés érdekében közölt felhívás sok helyen lelkes visszhangra talált. Midőn a felhívást mgújítjuk, egyben közöljük a jövő havi imatárgyakat. **Imádkoz-
zunk: április 12-én** Isten irtalmas kegyelmeért, hogy jó pásztorokká tegyen bennünket gyülekezetünkben és családunkban; **április 19-én**, hogy az Isten bűnös és halandó voltunk dacára erősítse bennünk az örök életben való hitet s az utána való szent törekvést; **április 26-án**, hogy amint Jézus kész volt elmenni ahhoz, aki küldötte, mi is készek legyünk minden pillanatban engedelmessé az Atya hívásának; **május 3-án** a Krisztus menybemeneteli ünnepére való buzgó előkészületért, s hogy az Ur egykor részünkre is nyitva tartsa a mennyország kapuját; **május 10-én** a Szentlélekért, hogy pünköszt ünnepén szívünket is betöltse és az üdv útjára vezessen bennünket.

Külföld.

— **Ausztria.** (*El Rómától!*) A bécsi cs. k. evang. főegyháztanács e napokban tette közé *hivatalos jelentését* az áttérési mozgalom mult évi eredményéről. Eszerint a mult (1909) évben Ausztriában ismét 4377 egyén tért át az ev. egyházba, és pedig 449 kivételével közvetlenül a róm. kath. egyházból. Az áttérések közül 583 a református és 3794 a *lutheránus* egyház javára esik. A 150.000 lelket számláló cseh gyülekezetekben 467, a 125.000 lelket számláló morvaországi és sziléziai lengyel, német és cseh gyülekezetekben 454, míg a többi országok 300.000 lelket számláló német gyülekezeteiben 3456 áttérés volt. A mozgalom tehát a mult évben is megtartotta német-lutheránus jellegét. Igy Csehország német vidékén az áttérési mozgalom az előbbi két év eredményét ismét túlszárnyalta. 1898 óta összesen 55.554 egyén lett Ausztriában evangelikussá. Mivel a mozgalom az új évben is zavartalanul folytatódik, azért az áttértek száma a legközelebbi népszámlálásig bizonyára meghaladja a 60.000-et. — Az ókatholikusokhoz tavaly 1038 s 1898 óta 14.975 egyén tért át. Ha ezeket hozzávesszük, ugy a két Rómától szabad egyház az áttérési mozgalom révén eddig 70.529 hivat nyert, kik közül magára a mult évre 5415 esik. Megvirrad még valaha... csak nálunk borítja még sötétség a lelkeket.

— **Az evangélikus egylet** (Evangelischer Verein) mint az előző években most is megtartotta Berlinben 6 hétfőn át tudományos előadóestéit. Az előadók a legkiválóbb tanárokból kerültek ki s a témák is aktuálisak és érdekesítőek voltak. Az előadások sorrendje ez volt: D. *Sellin*-Rostock: A palesztinai ásatások és az ótestamentom; — D. *Mahling*-Berlin: Szabad szeretetmunkásság és szervezett egyház; — D. *Ihmels*-Lipese: A vallásos tapasztalás mint a vallásos bizonyosság forrása; — D. *Schneller* Lajos-Köln-Marienburg: Tanulmányutam a Sínaihoz; — D. *Kühl*-Königsberg: Jézus és korának néphite; — D. *Beth*-Wien: A vallástörténeti kutatás s a keresztény vallás kijelentési jellege.

— **Egyházi beszéd vetített képekkel** Berlinben igen alkalmasnak bizonyult vallásos hangulat keltéséhez és ébrentartásához. *Müller* tábori lelkész már öt év óta sikerrel és áldással használja az ige hirdetésnek ezen új módját. Minden ádventi és böjti vasárnapon este 6 órakor tart az új ev. katonatemplomban ilyen istentiszteletet s örömmel kell konstatálni, hogy a templom minden alkalommal megtelt. A képekhez bibliai magyarázatokat fűz s az előadást kar- és szólóének, cselló- és orgonajáték kíséri. Mindez az áhítatos hangulatot fenntartja, míg az utolsó kép is eltűnt s az utolsó szó is elhangzott. A 20 négyzetméter nagyságu képek, melyeket művészi kivitelben mutattak be, német és külföldi festőművészek híres műveinek reprodukciói. — Örömmel kell üdvözölni minden újítást, amivel érdeklődést ébreszthetünk a vallási dolgok iránt, de viszont fájdalunkat is ki kell fejeznünk, hogy ma már ilyen eszközökhöz is kell fordulni, ha telt templomot akarunk.

— **Belgium.** (*Evangélikus mozgalom.*) Belgiumnak 7 millió lakosa közül csak 40.000 protestáns, de az utolsó 4 évben is 1750 katolikust vettek fel a belga evang. egyházba s jelenleg 1500 katolikus vár a felvételle. Ugyanezen idő alatt leginkább az országnak franciául beszélő vallon részében 6 új evang. templom épült, 14 új imaházat nyitottak, 48 községben evang. istentiszteletet rendszeresítettek, 51 iskolát és 56 vasárnapi iskolát alapítottak. A belga evang. egyház 42 evang. anyagyülekezetében, melyek mind áttérés folytán keletkeztek, 36 lelkész, 4 evangélista, 18 bibliásember és számos önkéntes segítő működik.

— **Olaszország.** Van Rómában egy „Propaganda“, melynek célja a hitnek terjesztése s ezen okból ugy a külmiszió részére, mint az Európában

levő ugynevezett missziói országok, tehát a protestáns országok számára papokat képeztet ki. A növendékek különös kitüntetésekben részesülnek; azon „apostolok“ közül, kiknek nagycsütörtökön a pápa lábukat mossa, kettő mindég az ő sorukból való. Ennek a Propagandának dogmatikai tanára P. Lépiciér „De stabilitate et progressu dogmatis“ c. művében szépen illusztrálja azt a szellemet, melyben ama papnövendékek nevelkednek. Lépiciér művében ugyanis azt a nézetet vallja, hogy eretneket nemcsak exkommunikálni, hanem joggal megölni is szabad; mert az olyan ember, mint Arisztotelesz mondja, rosszabb a vadállatnál. Amint tehát nem bűn vadállatot megölni, úgy az is szinte kívánatos, hogy az eretneket megfosszuk amúgy is káros életétől. Arról Lépiciér szentül meg van győződve, hogy az egyháznak jogában áll eretnekeket halálra ítélni; az ellenkező nézet épen séggel veszedelmes... Szerinte tévednek azok a katolikus apologeták, kik azt mondják, hogy az eretnekek kivégzésénél a bűn a világi inkvizíciót terheli, vagy akik elég gyáván azt mondják, hogy az egyház a korszellemnek engedve, kissé átlépte jogkörét. Más helyen megint azt mondja, hogy az eretnekek és hitehagyottak erőszakkal téríttessenek vissza. S itt még türelemről mernek szólni! Ahol ilyen elveket hirdetnek, ott csirájában fojtanak meg minden reformmozgalmat. Azért szűnt meg az olaszországi kath. reformmozgalom organuma, a „Rinnovamento“ is, mely pedig eleinte nagy reményekre jogosított. Róma nem tűr reformálást, azért csak egy jelszó marad a jobbik részére: *El Rómától!*

— **Oroszország.** (*Áttérések az evang. egyházba.*) Az 1905. okt. 17.-én kiadott türelmi parancs óta 1909. május 1.-ig a belügyi kormány által közzétett lehetőleg pontos számítás szerint 14,500 óhitü tért át az evang. (luth.) egyházba, kik közül 12,500 a balti tartományokra esik. Ez utóbbi áttérések tulajdonképen leginkább *visszatérések*. A most visszatérőket vagy azok szüleit egy Pobjedonoszev által létesített orosz propaganda birta annak idején rá, és pedig nem mindég a legtisztább eszközökkel, a luth. egyház elhagyására. Azt remélték, hogy ezzel megtörhetik azt a nagy befolyást, melyet a balti tartományok német evang. lakossága gyakorolt a velük közös hitet valló eszthekre. Csakhogy az áttértek nagyon csalódtak volt. Nemcsak, hogy az áttérésük fejében ígért földet nem kapták meg, hanem az orosz egyház kellő lelki gondozásukkal sem törődött, míg saját evang. hiten maradt honfitársaik hitehagyásuk miatt megvetették őket. Nem csoda tehát, ha örömmel ragadják meg a türelmi rendelettel nyújtott első kedvező alkalmat és most tömegesen térnek vissza az evangélikus egyházba.

— **Amerika.** Mint a jóvái egyházi lap közli, immár az *északamerikai luth. egyházban* is nyílt harcra került a dolog a hitetlen modern theológiával az ottani islandi zsinatban. Néhány lelkész ugyanis azt a jogot követelte, hogy saját „vallásos öntudata“ szerint ítélhesse meg Isten ígését s azt tartsa meg vagy vessen el belőle, amit jónak talál. Ez ellen a zsinat többsége nemrég állást foglalt s megengedhetetlennek nyilvánította, hogy egy ember „vallásos öntudata“ jogosítva volna mint bíró a Biblia felett ítélkezni s annak kijelentéseit elvetni. Bár csak sikerülne a zsinatnak ezen az egyházat alapjában aláásó u. n. modern theológiát, igazi néven modern hitetlenséget, csirájában elfojtani.

— **A kínai evang. misszió** állása dr. Warneck tanár számítása szerint 1906. év végén a következő volt: az urvacsorára jogosított evangélikusok száma 166,000; ezekhez jön 86.000 katechumenus és az urvacsorára jogosítottakon kívül még legalább 100,000 megkeresztelt kiskorú egyháztag. A megkeresztelt kínai evangélikus keresztények száma tehát 226,000. Eszerint 1500 kinaira esik egy evang. keresztény és 300,000 kinaira jut egy evang. hittérítő. Mekkora fáradságot igényel még ezen birodalom meg-

tértése! A legelőrehaladtabb tartományok Kvangtung 62,000, Fukien 40,000 Santung 26,000, Tsekiang, Hupe és a Mandzsuria egyenként 22,000, Tsili 18,000 megkeresztelt evangélikussal stb.

— **Korea** jelenleg az evangélikus misszióknak legaldásosabb munkatereinek közé tartozik. Az evangélium rendkívüli terjedésnek örvend. A misszió ezen országban még csak 1884-ben kezdette meg munkáját s ma már több mint 84,000 benszületett ev. keresztény van Koreában. Legtöbb hivat számlálnak az amerikai presbyterianusok s a püspöki methodisták, mely két misszió legelőször fogott munkához az akkor még teljesen pogány országban. A koreai keresztények száma 25 év alatt immár 20 százalékkal túlszárnyalta a japán ev. keresztényeknek 50 évi fáradságos misszionálás által gyűjtött számát.

— **India** déli részében, tehát a tamulok, teluguák, kanarézok és malejalimok nyelvterületén 444 felavatott s 98 fel nem ávatott misszionárius, 317 missziói nővér, 407 benszületett lelkész, 13,582 tanító és katechéta működik. Gondozásuk alatt 466,267 megkeresztelt és 207,260 meg nem keresztelt egyén áll, kik maguk is évi 309,712 rupiával járulnak hozzá az érdekükben fáradozó misszió fenntartásához.

Persely.

Cselekedjünk jót mindenekkel, *kiváltképen pedig a mi hitűnknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1910. február 21-től március 20-ig a következő adományokat vettük:

1. **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére:** Jánossy L. esp. Komárom 1 K, sajtógömöri gyülekezet 1.—, Rimár Jenő s. lelkész Szentes 5.—, Bakonyszentlászló offertoriuma 1.—, összesen 8 K. **Az első évnegyed főösszege tehát 143 K 09 f.**, mit beküldtünk a misszióegyesület pénztárába.

2. **A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára:** Bohus Károly lelkész, országgy. képviselő 3 K, Jánossy Lajos esperes Komárom 1.—, Krahulec Aladár lelk. Grinád 1.—, összesen 5 K. **Eddigi főösszeg ezidén 40 K 79 f.** Ezen alap március 20-án 217 K 67 f.-re emelkedett. Ki segít, hogy a harmadik száz korona is mielőbb teljes legyen?

Midőn ezen adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk.

Szerkesztőség.

* * *

Kimutatás a magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület pénztárába 1910. január 1-től 1910. március 19-ig befolyt összegekről:

a) **Alapítványok:** Locsmándi egyház 100 K, losonctamási egyh. alapítótársági díjának I. részlete 20.—, gálosi nőgyeilet alapítv. I. részlete 40.—.

b) **Adományok:** Egy franzfeldi egyháztag 5 K, balfi nőgyeilet 5.—, mucsfai nőgyeilet 1.—, nemesesői egyh. 3.16, répcelaki egyh. 1.78, péterhegyi egyh. 1.50, Árvai Alajos nagydorogi máv. állomásfelvigyázó 3.—, grinádi egyh. 11.85, bonyhádi egyh. 38.30, mekényesi egyh. 2.66, nagyhajmási egyh. 2.—, Haffner Vilmos mekényesi lk. 1.04, városzalónaki egyh. 10.—.

c) **Külön adományok,** melyek levonás nélkül a „Leipzigier Mission“-nak küldendők: Lów Fülöp, az „Evangelische Glocken“ szerkesztője 20 K, a „Missziói Lapok“ gyűjtéséből 4.—.

d) **Offertóriumok és gyűjtések:** A „Friedensbote“ Schmidt K. J. szerk. által 138.31 K, modori tótajku egyház templomi perselye 78.52, N. N. gyűjtése Bpest 1.50, Musszil család missziói perselyéből Németjárfalu 2.96, Mucsfai hivek gyűjtése 4.—, Cirkevni Listy Jánoska György szerk. által 60.—, községi diakonisszaállomás missziói perselyéből

9.—, Schiefer Fanny községi hitsorsos missziói perselyéből 5.—, Missziói Lapok Scholtz Ödön szerk. által 139.09, rákoskereszturi egyh. off. 4.33, esasztkői egyh. off. 6.66, pesti németajku egy. perselye és offert. 24.81, veperdi egyh. 9.92, kaboldi egyh. off. 3.20 iglói egyh. off. és házankénti gyűjtése 34.33, balfi egyh. off. 3.55, ujpázuai egyh. off. 10.—, ruszti egyh. off. 2.18, petrőcei egyh. off. 17.18, mucsfai egyh. off. 2.—, nemespátrói egyh. off. 4.40, községi egyh. off. 20.05, németzsidányi leányegyh. off. 6.62, felpécei egyh. off. 4.—, ágfalvai egyh. off. 13.36, sopronbánfalvai leányegyh. off. 6.50, lépesfalvai leányegyh. off. 5.—, bpesti kerepesuti egyh. off. 4.86, modorkirályutcai egyh. off. 4.—, győri egy. off. 12.22, lébenyi egyh. off. 6.96, bezii egyh. off. 2.93, győrszemerei egyh. 3.—, tėti egyh. off. 6.08, mérgesi egyh. 3.50, rétii egyh. off. 2.20, nagymórchidai off. 4.—, bőnyi egyh. off. 1.35, kispéczkajári egyh. off. 3.28, rábcakapi egyh. off. 3.90, ujmalomsoi egyh. off. 3.—, kisbaboti egyh. és bodonhelyi filiája gyűjtése 13.68.

e) *Tagsági díjak:* 1909. és 1910-re befizetett tagdíjait a következő rendes tagok: Zimmermann János németjárdalvi lelk., Geisztlinger Pál harkai lelk. 1910-re: Kontsek László felsőalmási lelk., özv. Thomka Károlyné lelkészözvegy Körmend, Madár Mátyás felpécei lelk., Morgenthaler Ferenc ujpázuai lelk., Kasper József ruszti lelk., Wagner Ádám ráckozári lelk., Mesterházy Sándor nemespátrói lelk., Konsek Zsigmond Frigyes pozsonyi egyh. könyvelő, Bárdy Ernő mezőberényi lelk., Bándy Endre lévai lelk., Árvai Alajos nagydorogi máv. állomásfelvigyázó, Rimár Jenő szentesi esp. s. lelk., losonci egyh., Gura Jenő szepesmerényi lelk., Scholtz Ödön ágfalvai lelk., Illauszky Sámuel bpesti betűszedő, Bodnár Gyula bukóci lelk., Ágfalvai nőegylet, Isó Vince győri lelk., Biskup Béla németgurabi lelk., Poszvék Sándor nyug. soproni theol. ak. ig., Bohus Károly franzfeldi lelkész.

1909. és 1910-re *pártoló tagok:* Férfiak és ifjak szövetsége Németjárdalu, Jurkovics Vladimir modorkirályutcai lelk. 1910-re: Babinszky János peneci hitsorsos.

f) *Egyéb bevételek:* Arvai Alajos előfiz. díja a Missziói Lapokra 1910-re: 5 K. Budapest, (IV. Deáktér 4) 1910. március 19.

Broschko Gusztáv Adolf,
misszióegy. pénztáros.

Az eddig
Johs. Schrodt, Frankfurt a. M.

kiadásában megjelent összes

németnyelvű

kontfirmációi emléklapok

kiadását mi vettük át s azok
ezentúl csak nálunk **HAMBURG**-ban kaphatók.

Sziveskedjék azért szükség
esetén egyenesen vagy könyv-
kereskedője útján megrendelésé-
vel hozzánk fordulni.

Kiváló tisztelettel

„Agentur des
Rauhen Hauses“

Verlagsbuchhandlung,
HAMBURG 26, (Gänsemarkt 51).

A dunántúli ev. lelkészegylet
kiadásában megjelent
művészi kivitelű
magyar szövegű

kontfirmációi emléklapok

terjesztését

Kapi Béla körmendi lk. vette át

s szükség esetén tessék egye-
nesen hozzá fordulni.

25 darab ára 6 korona;
azonfelül minden drb. **20 fill.**

Az ár előre beküldendő.